

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

А. С. ПОПОВИЧ

*МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В СТАРШИХ КЛАСАХ*

Навчально-методичний посібник
для студентів галузі знань 0203 Гуманітарні науки
спеціальності 7.02030301 Українська мова і література*

Кам'янець-Подільський
2014

УДК 373.5.016:811.161.2(075.8)
ББК 74.261.4я73
П58

Рекомендовано до друку ухвалою вченої ради Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол за № 7 від 27 червня 2014 року)

Рецензенти:

І.С. Боднар — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства, начальник навчального відділу Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Л.Б. Попова — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та методик дошкільної і початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Попович А. С.

П58 Методика навчання української мови в старших класах : навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 0203 Гуманітарні науки спеціальності 7.02030301 Українська мова і література* / А. С. Попович. — Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. — 95 с.

У посібнику вміщено навчальну та робочу програму навчальної дисципліни, плани практичних і лабораторних занять, перелік монографій, посібників і публікацій з методики навчання української мови в старших класах, а також шкільних підручників з української мови для 10-11 класів.

Для викладачів і студентів-філологів вищої школи. Водночас може стати в нагоді вчителям-словесникам.

УДК 373.5.016:811.161.2(075.8)
ББК 74.261.4я73

© Попович А. С., 2014

ЗМІСТ

Програма нормативної навчальної дисципліни	4
Вступ	4
1. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.....	6
3. Рекомендована література	10
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання	10
5. Засоби діагностики успішності навчання.....	10
6. Структурно-логічна схема дисципліни.....	11
Робоча програма навчальної дисципліни	12
1. Опис навчальної дисципліни.....	12
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	13
3. Програма навчальної дисципліни	13
4. Структура навчальної дисципліни	13
5. Зміст теоретичної підготовки.....	14
6. Теми практичних занять	17
7. Теми лабораторних занять	17
8. Самостійна робота.....	18
9. Методи навчання	20
10. Методи контролю	21
11. Програма семестрового екзамену.....	21
12. Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Розподіл балів, що присвоюються студентам....	24
13. Методичне забезпечення.....	31
14. Рекомендована література.....	31
15. Інформаційні ресурси.....	32
Плани практичних занять	34
Плани лабораторних занять	60
Перелік монографій, посібників і публікацій з методики навчання української мови в старших класах	79
Перелік програм з української мови для 10-11 класів	90
Перелік шкільних підручників з української мови для 10-11 класів	91
Рекомендована література	92

ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика навчання української мови в старших класах» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста спеціальності 7.02030301 Українська мова і література*.

Тип дисципліни. Навчальна дисципліна належить до циклу дисциплін спеціальної підготовки (нормативна).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є професійна підготовка сучасного вчителя-філолога до роботи в старших класах середніх освітніх закладів.

Міждисциплінарні зв'язки: сучасна українська мова, методика навчання української мови, стилістика, риторика, педагогіка, дидактика, психологія, вікова фізіологія та шкільна гігієна, філософія, логіка та інші.

Програма навчальної дисципліни складається з одного змістового модуля.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Методика навчання української мови в старших класах» є: теоретично і практично підготувати студентів до професійної діяльності вчителя української мови в 10-11 класах загальноосвітніх школах різного типу та інших навчальних закладах. Методика викладання української мови досліджує процес навчання української мови, розкриває закономірності засвоєння різних сторін мови, визначає і вмотивовує засоби передачі знань учням.

1.2. Завдання вивчення дисципліни «Методика навчання української мови в старших класах»:

- продовжувати формувати у майбутніх вчителів національно свідоме ставлення до української мови як рідної і державної;
- озброювати майбутніх учителів знаннями у сфері методики української мови, на основі яких вони могли б домагатися свідомого і міцного засвоєння учнями старших класів програмового матеріалу з української мови, ефективно ор-

ганізовувати навчальну діяльність школярів 10-11 класів з цього предмета, формувати пізнавальну самостійність учнів;

- забезпечувати підготовку вчителя старших класів на рівні нових освітніх завдань;
- продовжувати формувати в студентів професійно-методичні вміння;
- сприяти більшому осмисленню студентами роботи з розвитку зв'язного мовлення;
- продовжити вчити студентів, майбутніх учителів, самостійно працювати з навчально-методичною літературою;
- продовжувати стимулювати науково-методичну творчість студентів, прагнення вдосконалювати свою педагогічну освіту, прищеплювати творче ставлення до вчительської праці.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати загальні питання методики викладання української мови у старших класах; методику вивчення основних розділів шкільного курсу української мови в 10-11 класах; методику позакласної роботи, факультативних занять у старших класах; особливості методичної роботи вчителя-словесника старших класів; конкретні прикладні питання вивчення мови в 10-11 класах.

вміти визначати основні завдання вивчення мови в старших класах; оптимально використовувати можливості української мови для реалізації освітньої, виховної та розвивальної мети; проводити методичний аналіз матеріалу, що вивчатиметься; працювати з підручником, вміло використовувати дидактичні можливості навчальної книги; планувати навчальний матеріал на навчальний рік, півроку, з теми, на урок; складати план-конспект уроку української мови для учнів 10-11 класів; володіти технологією основних методів і прийомів навчання мови в старших класах; здійснювати позакласну роботу зі старшокласниками.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Методика навчання української мови як наука. Українська мова як предмет вивчення в старшій школі

Предмет і завдання методики навчання української мови в старших класах (рівні стандарту, академічний і профільний). Значення методики для викладання української мови в старших класах середніх освітніх закладів. Актуальні проблеми методики навчання української мови в 10-11 класах. Реалізація культурологічної (соціокультурна) змістової лінії на уроках української мови у старших класах. Основні вимоги до формування мовної особистості старшокласника. Принципи побудови й зміст чинних програм з української мови для 10-11 класів (рівні стандарту, академічний і профільний). Зміст і побудова шкільного курсу рідної мови в старших класах (рівні стандарту, академічний і профільний).

Принципи методики викладання української мови в 10-11 класах. Рівень стандарту: принцип використання мовленнєвої практики для засвоєння теорії мови і навпаки; принцип природовідповідності; принцип зв'язку теорії з практикою, культурологічний принцип, принцип системності, принцип емоційності, принцип креативності, принцип стимулювання самоосвіти й самостійності в навчанні, проблемно-ситуативний принцип, принцип урахування життєвої перспективи, принцип комплексного розвитку всіх сфер особистості учня, принцип спільної діяльності педагога й учнів, принцип актуалізації результатів навчання, позалінгвальний принцип. Профільний рівень: принципи науковості, наступності, систематичності, доступності, свідомості й активності учнів, взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку, особистісної орієнтації, культуровідповідності, соціокультурний, демократизації та гуманізації, інтегративності, креативності, активної пізнавальної діяльності, комунікативно-діяльнісний, інтеграції лінгвістичних понять, органічного поєднання навчання мови й мовлення, врахування поліфункціональності рідної мови, практичної спрямованості навчання.

Підходи до вивчення української в старших класах: особистісний, психологічний, психолінгвістичний, загальнодидактичний, системно-лінгвістичний, професійно спрямований, комунікативно-діяльнісний, функціонально-стилістичний, соціокультурний; компетентнісний; соціокультурний; єдності навчання, виховання і розвитку; взаємозв'язаного опанування мови й мовлення, усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності; диференціації; наступності й перспективності між основною і старшою ланками загальноосвітньої школи та між профільною і професійною освітою і т. ін.

Вивчення мови як профільного предмета і ступінь її представленості як окремого навчального предмета в профілях інших спеціалізацій (стандарту, академічного, профільного) для загальноосвітніх навчальних закладів.

Загальні питання навчання української мови в старших класах

Методи і прийоми узагальнення і систематизації найважливіших відомостей з мови в старших класах. Шляхи використання дослідницьких методів на уроках української мови в старших класах, активні та інтерактивні методи вивчення української мови (настановні, оглядові лекції, семінари, колоквиуми, творчі роботи, самостійне вивчення навчальної літератури (основної і додаткової), моделювання ситуацій, диспути, групова робота, рольові ігри, керовані дослідження, проекти тощо). Активні методи навчання: евристичне спостереження, порівняння, конструювання, моделювання, смислове бачення, символічне бачення, метод творчої реалізації тощо. Проблемне вивчення української мови в старших класах. Програмування та алгоритмізація на уроках рідної мови в 10-11 класах. Використання комп'ютерних технологій при навчанні української мови в старших класах.

Індивідуальна робота з учнями старших класів на уроках української мови. Тест як форма підсумкового контролю знань з української мови в 10-11 класах. Міжпредметні зв'язки та інтегроване навчання на уроках української мови в старших класах.

Організація самостійного вивчення учнями навчального матеріалу на уроках української мови в 10-11 класах. Форми і методи роботи. Основні умови ефективності навчальної діяльності на уроках української мови в старших класах. Формування пізнавальної активності школярів на уроках рідної мови в 10-11 класах. Формування навичок творчої діяльності учнів старших класів на уроках української мови.

Типи уроків з української мови в старших класах. Методика проведення уроків української мови в старших класах. Типи уроків. Сучасні вимоги до структури уроків української мови в 10-11 класах.

Форми проведення уроків української мови в старших класах. Уроки-лекції з української мови в старших класах, вимоги до їх підготовки і проведення. Уроки-семінари з української мови в старших класах, вимоги до їх підготовки і проведення. Уроки-колоквиуми з української мови в старших класах, вимоги до їх підготовки і проведення. Уроки-заліки з української мови в старших класах, вимоги до їх підготовки і проведення. Уроки-

дидактичні ігри з української мови в старших класах, вимоги до їх підготовки і проведення.

Засоби навчання на уроках української мови в старших класах. Принципи побудови чинних підручників з української мови для 10-11 класів. Посібники з української мови для старших класів. Лексикографічна робота на уроках української мови в старших класах. Види робіт зі словниками на уроках української мови в старших класах. Методи вироблення у старшокласників умінь послуговуватися довідковою лінгвістичною літературою.

Методика вдосконалення знань, умінь і навичок з мови у старших класах

Методи і прийоми поглиблення і систематизації найважливіших відомостей з фонетики, лексикології, фразеології, словотвору, морфології, правопису в 10 класі. Види вправ.

Методи і прийоми поглиблення і систематизації найважливіших відомостей з пунктуації та синтаксису в 11 класі. Види вправ.

Методи та прийоми покращення орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів старших класів. Методика проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму.

Словникова робота на уроках української мови в старших класах.

Особливості вивчення загальних відомостей про мову в 10-11 класах.

Відпрацювання у школярів старших класів навичок виконання тестових завдань різної форми й різного ступеня складності.

Методика мовленнєвого розвитку учнів 10-11 класів

Методика написання творів на літературно-критичні, літературно-публіцистичні, екологічні, морально-етичні та проф-орієнтаційні теми.

Методи і прийоми поглиблення і систематизації знань, умінь і навичок з культури мовлення в 10-11 класах.

Методика роботи щодо сприймання чужого мовлення (аудіювання, конспектування висловлювань, тематичні виписки, тези, конспект) в 10 класі. Методика роботи щодо відтворення готового тексту (виразне читання, перекази із творчим завданням) в 10-11 класах. Методика проведення уроків перекладу тексту.

Методика роботи щодо створення власних висловлювань в 10 класі. Методика роботи з діловими паперами на уроках рідної мови в 10-11 класах.

Методика вивчення теми «Будова тексту» в 11 класі.

Навчання учнів 10-11 класів мистецтву діалогу (засвоєння мовленнєвого етикету, культури поведінки, дотримання умов і правил проведення нарад, засідань, диспутів тощо).

Критерії досягнення мовленнєвого розвитку учнів (уміння поєднувати правила культури поведінки, дотримання норм культури мовлення і використання формул мовленнєвого етикету у відповідних ситуаціях спілкування).

Методика вивчення стилістики в старших класах

Методика узагальнення і систематизації набутих знань зі стилістики в 10-11 класах. Предмет і завдання вивчення стилістики в 10-11 класах. Формування стилістичних умінь і навичок учнів старших класів. Робота над стилями мовлення на уроках рідної мови в 10-11 класах. Види вправ зі стилістики в старших класах.

Методика вивчення риторики в старших класах

Форми і методи вироблення риторичної майстерності учнів 10-11 класів. Вправи та завдання з практичної риторики для учнів 10-11 класів.

Методика позакласної роботи в старших класах

Роль і місце позакласної роботи в системі навчання української мови учнів старших класів. Основні форми позакласної роботи з української мови в 10-11 класах.

Методика проведення факультативних занять, спецкурсів і спецсемінірів з української мови

Факультативні заняття з української мови в старших класах. Система курсів за вибором з української мови для учнів 10-11 класів. Характеристика сучасних програм курсів за вибором і факультативів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів з української мови

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів з української мови (рівень стандарту, академічний рівень і профільний).

3. Рекомендована література

- Навчання української мови в 10-11 класах : посібник для вчителя / О.М. Беляєв, А.М. Симоненкова, А.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова. — К. : Освіта, 1998. — 143 с.
- Горошкіна О.М. Теорія і практика навчання української мови в старших класах / О.М. Горошкіна, А.О. Попова, А.В. Нікітіна. — Х. : Основа, 2012. — 171 с.
- Методика викладання української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентиліук. — К. : Рад. школа, 1987. — 246 с.
- Методика викладання української мови в середній школі : навчальний посібник / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, А.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — 439 с.
- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентиліук. — К. : Ленвіт, 2005. — 400 с.
- Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови / К.М. Плиско. — Х. : Основа, 1995.
- Практикум з методики навчання української мови / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентиліук. — К. : Ленвіт, 2003. — 302 с.

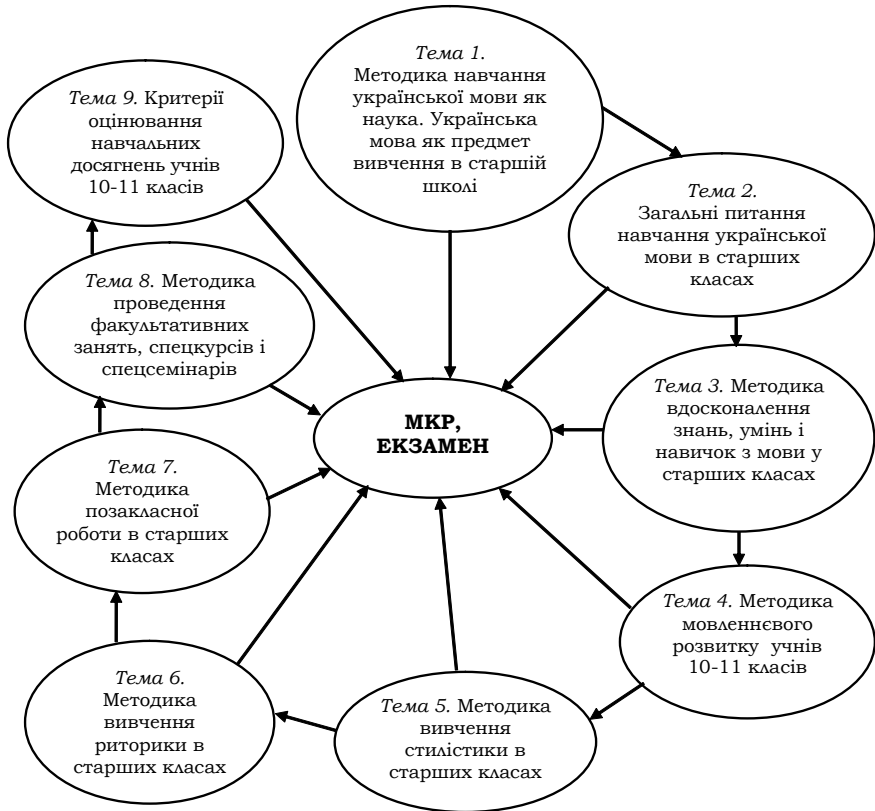
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни «Методика навчання української мови в старших класах» є екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Засобами діагностики успішності навчання з дисципліни «Методика навчання української мови в старших класах» є завдання вхідного і поточного контролю, модульних контрольних робіт, пакет комплексних контрольних робіт.

6. Структурно-логічна схема дисципліни

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів — 3	Галузь знань 0203 Гуманітарні науки	Нормативна	
	Спеціальність 7.02030301 Українська мова і література*		
Модулів — 1	Спеціальність (професійне спрямування): 7.02030302 Мова і література (англійська / німецька)*; Редагування освітніх видань; Українознавство	Рік підготовки:	
Змістових модулів — 1		1-й	1-й
Загальна кількість годин — 108 год.		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних — 4 самостійної роботи студента — 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	24 год.	8 год.
		Практичні	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		10 год.	—
		Самостійна робота	
		58 год.	96 год.
		Модульні контрольні роботи	
1			
Вид контролю: екзамен			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання — 1 : 1

для заочної форми навчання — 1 : 8

2. Мета та завдання навчальної дисципліни¹

3. Програма навчальної дисципліни²

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	ра- зом	зокрема					ра- зом	зокрема				
	л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Методика навчання української мови як наука. Українська мова як предмет вивчення в старшій школі	4	2	-	-	-	2	8	2	-	-	-	6
Тема 2. Загальні питання навчання української мови в старших класах	19	6	2	2	-	9	12	2	-	-	-	10
Тема 3. Методика вдосконалення знань, умінь і навичок з мови у старших класах	23	6	6	4	-	7	16	4	4	-	-	8
Тема 4. Методика мовленнєвого розвитку учнів 10-11 класів	17	4	2	2	-	9	10	-	-	-	-	10
Тема 5. Методика вивчення стилістики в старших класах	6	2	2	-	-	2	4	-	-	-	-	4
Тема 6. Методика вивчення риторики в старших класах	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Тема 7. Методика позакласної роботи в старших класах	3	-	-	-	-	3	6	-	-	-	-	6
Тема 8. Методика проведення факультативних занять, спецкурсів і спецсемініарів з української мови	8	2	2	2	-	2	4	-	-	-	-	4

¹ Див. с. 4-5.

² Див. с.6-9.

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 9. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів з української мови	4	-	-	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Підготовка до МКР	4	-	-	-	-	4	12	-	-	-	-	12
Підготовка до екзамену	12	-	-	-	-	12	20	-	-	-	-	20
Разом годин	108	24	16	10	-	58	108	8	4	-	-	96

5. Зміст теоретичної підготовки

№ з/п	Теми лекцій та основні питання	К-сть годин	Література	Наочні посібники, ТЗН
Тема 1				
1.	Вступ 1. Предмет і завдання шкільного курсу української мови та методики викладання. 2. Актуальні проблеми методики викладання української мови в 10-11 класах. 3. Зміст курсу.	2 (2) ¹	1; 5; 4, 7-47	Комп'ютерна презентація підручників і посібників з дисципліни
Тема 2				
2-3.	Навчання української мови в профільній ланці середніх освітніх закладів 1. Основні завдання освітньої галузі «Мова» в старшій школі відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. 2. Концепція профільного навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах. 3. Мета, завдання і зміст навчання української мови в профільній ланці. 4. Принципи навчання української мови в 10-11 класах. 5. Основні підходи до навчання української мови. 6. Формування мовної особистості випускника.	4 (2)	1, 6-17; 4, 349-350; 11, 43-55	Таблиця «Принципи навчання української мови в 10-11 класах»

¹ У дужках подано години для студентів заочної форми навчання.

4.	Уроки української мови та нетрадиційні форми їх проведення в 10-11 класах 1. Особливості уроків української мови в 10-11 класах. 2. Сучасні вимоги до структури уроку української мови у профільній ланці. 3. Форми організації профільного навчання. 4. Мультимедійні засоби навчання на уроках української мови в старших класах.	2 (0)	2, 13-32; 3, 89-151; 4, 78-108; 6, 204-239; 11, 78-99	
Тема 3				
5-6.	Методика вдосконалення знань, умінь і навичок з мови у старших класах 1. Рівні опанування українською мовою в 10-11 класах. 2. Варіантність структури і змісту курсу «Українська мова» в 10-11 класах. 3. Особливості узагальнення, поглиблення і систематизації найважливіших відомостей з мови (мовна змістова лінія).	4 (4)	1, 17-24; 3, 129-140, 417-431; 4, 61-69, 95-101, 349-365; 5	Програми з української мови для 10-11 класів
7.	Реалізація принципу диференційованого навчання на уроках рідної мови в 10 класі 1. Педагогічні та психологічні аспекти диференційованого навчання. 2. Методичні засади диференційованого навчання. 3. Закономірності використання диференційованого навчання на уроках української мови. 4. Рекомендації щодо використання диференційованих завдань на уроках рідної мови.	2 (0)	11, 126-137	
Тема 4				
8.	Формування мовленнєво-комунікативних умінь учнів 10-11 класів на уроках української мови 1. Педагогічні умови формування мовленнєво-комунікативних умінь учнів 10-11 класів. 2. Мовленнєво-комунікативні вміння старшокласників і види робіт з розвитку зв'язного мовлення. 3. Система вправ з розвитку зв'язного мовлення для профільної ланки.	2 (0)	1, 43-89; 2, 193-201; 3, 322-381; 4, 259-315; 8; 19; 20	Виставка посібників з методики розвитку зв'язного мовлення

9.	Формування ділового мовлення в учнів 10-11 класів 1. Програмне забезпечення ділового мовлення в загальноосвітніх навчальних закладах. 2. Погляди вчених-методистів на систему роботи з діловими паперами. 3. Система роботи з формування ділового мовлення старшокласників.	2 (0)	3, 349-359; 8; 19; 20	
Тема 5				
10.	Методика вивчення стилістики на уроках рідної мови в 10-11 класах 1. Завдання вивчення стилістики в старших класах. 2. Програми зі стилістики української мови для 10-11 класів. 3. Стилістичні уміння та навички. Прийоми вивчення стилістики. 4. Види стилістичних вправ.	2 (0)	1, 105-116; 4, 315-334, 354-357; 9; 12	Таблиця «Види стилістичних вправ»
Тема 6				
11.	Методика вивчення риторики на уроках рідної мови в старших класах 1. Програмне забезпечення практичної риторики. 2. Форми і методи вироблення риторичної майстерності. 3. Правила риторики для вчителя-словесника. 4. Вправи та завдання з практичної риторики.	2 (0)	4, 341-348; 15; 16	Таблиця «Правила риторики для вчителя-словесника»
Тема 8				
12.	Методика проведення факультативних занять і спецкурсів з української мови 1. Мета й завдання проведення факультативних занять і спецкурсів з української мови, їх місце в навчально-виховному процесі. 2. Технологія проведення факультативних занять. Програми факультативних курсів. Специфіка роботи на факультативних заняттях. 3. Особливості змісту спецкурсів з української мови. 4. Основні методи і прийоми роботи на спецкурсах і факультативних заняттях.	2 (0)	3, 393-400; 4, 65-69; 18	Виставка програм спецкурсів і факультативів
Разом		24 (8)		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
Тема 2		
1.	Навчання української мови в профільній ланці середніх освітніх закладів.	2 (0)
2.	Типи уроків української мови та нетрадиційні форми їх проведення в 10-11 класах.	2 (0)
Тема 3		
3.	Програми з української мови для 10-11 класів.	2 (2)
4.	Методика вдосконалення знань, умінь і навичок з української мови у старших класах.	2 (2)
Тема 4		
5.	Робота над написанням ділових паперів у 10-11 класах.	2 (0)
Тема 5		
6.	Методика вивчення стилістики на уроках української мови в 10-11 класах.	2 (0)
Тема 6		
7.	Методика вивчення риторики на уроках української мови в 10-11 класах.	2 (0)
Тема 8		
8.	Методика проведення факультативних занять і спецкурсів з української мови.	2 (0)

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
Тема 2		
1.	Підручники з української мови для 10-11 класів.	2 (0)
Тема 3		
2.	Написання плану-конспекту уроку української мови для 10-11 класів (рівень стандарту, академічний, профільний рівень).	2 (0)
3.	Методика проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму в 10-11 класах.	2 (0)
Тема 4		
4.	Методика мовленнєвого розвитку учнів 10-11 класів. Написання плану-конспекту уроку.	2 (0)
5.	Презентація педагогічних ідей.	2 (0)

8. Самостійна робота

№ з/п	Питання	К-сть годин	Форми контролю	Література
Тема 1				
1.	<p>Методика української мови як наука і предмет вивчення в старшій школі</p> <p>1. Реалізація культурологічної (соціокультурної) змістової лінії на уроках української мови у старших класах.</p> <p>2. Вивчення мови як профільного предмета і ступінь її представленості як окремого навчального предмета в профілях інших спеціалізацій (стандарту, академічного, профільного) для загальноосвітніх навчальних закладів.</p>	2 (6)	Опитування	4, 47-78; 11, 6-55
Тема 2				
2.	<p>Загальні питання навчання української мови в старших класах</p> <p>1. Шляхи використання дослідницьких методів на уроках української мови в старших класах. Проблемне вивчення української мови в старших класах. Програмування та алгоритмізація на уроках рідної мови в 10-11 класах.</p> <p>2. Індивідуальна робота з учнями старших класів на уроках української мови. Тест як форма підсумкового контролю знань з української мови в 10-11 класах. Міжпредметні зв'язки та інтегроване навчання на уроках української мови в старших класах.</p> <p>3. Організація самостійного вивчення учнями навчального матеріалу на уроках української мови в 10-11 класах. Форми і методи роботи. Основні умови ефективності навчальної діяльності на уроках української мови в старших класах. Формування пізнавальної активності школярів на уроках рідної мови в 10-11 класах. Формування навичок творчої діяльності учнів старших класів на уроках української мови.</p> <p>4. Лексикографічна робота на уроках української мови в старших класах. Види робіт зі словниками на уроках української мови в старших класах. Методи вироблення у старшокласників умінь послуговуватися довідковою лінгвістичною літературою.</p> <p>5. Принципи побудови й зміст чинних програм з української мови для 10-11 класів.</p> <p>6. Засоби навчання на уроках української мови в старших класах.</p> <p>Підготовка до практичного і лабораторного заняття.</p>	5 (10)	- // -	4, 108-162; 11, 118-180
		4 (0)		

Тема 3				
3.	Методика вдосконалення знань, умінь і навичок з мови у старших класах	3 (8)	- // -	1, 89-105; 4, 349-369
	1. Методи та прийоми покращення орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів старших класів.			
	2. Словникова робота на уроках української мови в старших класах.			
	3. Особливості вивчення загальних відомостей про мову в 10-11 класах.			
	Підготовка до практичних занять.	4 (0)		
Тема 4				
4.	Методика мовленнєвого розвитку учнів 10-11 класів	5 (10)	- // -	4, 259-315; 11, 180-230; 8; 19; 20
	1. Методика написання творів на літературно-критичні, літературно-публіцистичні, екологічні, морально-етичні та профорієнтаційні теми.			
	2. Методи і прийоми поглиблення і систематизації знань, умінь і навичок з культури мовлення в 10-11 класах.			
	3. Методика роботи щодо сприймання чужого мовлення (аудіювання, конспектування висловлювань, тематичні виписки, тези, конспект) в 10 класі.			
	4. Методика роботи щодо відтворення готового тексту (виразне читання, перекази із творчим завданням) в 10-11 класах.			
	5. Методика роботи щодо створення власних висловлювань (діалог, відгук про твір мистецтва) в 10 класі.			
	6. Методика вивчення теми «Будова тексту» в 11 класі.			
	Підготовка до практичного і лабораторного занять.	4 (0)		
Тема 5				
5.	Методика вивчення стилістики	0 (4)	- // -	4, 327-334; 9; 12
	1. Методика узагальнення і систематизації набутих знань зі стилістики в 10-11 класах. Предмет і завдання вивчення стилістики в 10-11 класах.			
	2. Робота над стилями мовлення на уроках рідної мови в 10-11 класах.			
	Підготовка до практичного заняття.	2 (0)		

Тема 6				
6.	Методика вивчення риторики 1. Програмне забезпечення практичної риторики. 2. Форми і методи вироблення риторичної майстерності. 3. Правила риторики для вчителя-словесника. 4. Вправи та завдання з практичної риторики. 5. Посібники з риторики для 10-11 класів. Підготовка до практичного заняття.	2 (8) 2 (0)	- // -	4, 341-349; 11, 230-237; 15; 16
Тема 7				
7.	Методика позакласної роботи в старших класах 1. Роль і місце позакласної роботи в системі навчання української мови учнів старших класів. Основні форми позакласної роботи з української мови в 10-11 класах.	3 (6)	- // -	4, 369-382
Тема 8				
8.	Методика проведення факультативних занять, спецкурсів і спецсеінарів з української мови 1. Факультативні заняття з української мови в старших класах. Спецкурси з української мови для учнів 10-11 класів. Підготовка до практичного заняття	0 (4) 2 (0)	- // -	4, 65-69; 18
Тема 9				
9.	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів з української мови 1. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів з української мови (рівень стандарту, академічний рівень і профільний).	4 (8)	- // -	4; 11
10.	Підготовка до модульної контрольної роботи	4 (12)		
11.	Підготовка до іспиту	12 (20)		
Разом		58 (96)		

9. Методи навчання

Усне слово викладача, пояснення, різні види бесіди (репродуктивна, аналітико-синтетична, евристична та інші), створення та розв'язання проблемних ситуацій, виконання вправ, складання «фотографій» уроків, написання планів-конспектів уроків, аналіз та самоаналіз уроків української мови, укладання бібліографій методичних посібників і журнальних публікацій, конспектування, виготовлення роздавального матеріалу, робота

за таблицями, опрацювання методичної літератури, рольові ігри, конференції, дискусії, моделювання навчальної ситуації в аудиторії, виготовлення моделей таблиць і стендів тощо.

10. Методи контролю

Поточне усне опитування, написання самостійних робіт, експрес-контрольні роботи, письмове тестування, контрольні роботи та зрізи, написання контрольних планів-конспектів уроків та їх аналізів і т. ін.

11. Програма семестрового екзамену

1. Предмет і завдання методики навчання української мови в старших класах.
2. Значення методики для викладання української мови в старших класах середніх освітніх закладів.
3. Актуальні проблеми методики навчання української мови в 10-11 класах.
4. Реалізація культурологічної (соціокультурної) змістової лінії на уроках української мови у старших класах.
5. Основні вимоги до формування мовної особистості старшокласника.
6. Принципи побудови й зміст чинних програм з української мови для 10-11 класів.
7. Зміст і побудова шкільного курсу рідної мови в старших класах.
8. Принципи побудови чинних підручників з української мови для 10-11 класів. Посібники з української мови для старших класів.
9. Міжпредметні зв'язки та інтегроване навчання на уроках української мови в старших класах.
10. Принципи методики викладання української мови в 10-11 класах.
11. Проблемне вивчення української мови в старших класах.
12. Програмування та алгоритмізація на уроках рідної мови в 10-11 класах.
13. Використання комп'ютерних технологій при навчанні української мови в старших класах.
14. Типи уроків з української мови в старших класах.
15. Уроки-лекції з української мови в старших класах. Вимоги до їх підготовки і проведення.

16. Уроки-семінари з української мови в старших класах. Вимоги до їх підготовки і проведення.
17. Уроки-колоквіуми з української мови в старших класах. Вимоги до їх підготовки і проведення.
18. Уроки-заліки з української мови в старших класах. Вимоги до їх підготовки і проведення.
19. Уроки-дидактичні ігри з української мови в старших класах. Вимоги до їх підготовки і проведення.
20. Індивідуальна робота з учнями старших класів на уроках української мови.
21. Методика проведення уроків узагальнення і систематизації вивченого в старших класах.
22. Форми проведення уроків української мови в старших класах.
23. Тест як форма підсумкового контролю знань з української мови в 10-11 класах.
24. Методи і прийоми узагальнення і систематизації найважливіших відомостей з мови в старших класах.
25. Шляхи використання дослідницьких методів на уроках української мови в старших класах.
26. Словникова робота на уроках української мови в старших класах.
27. Лексикографічна робота на уроках української мови в старших класах.
28. Види робіт зі словниками на уроках української мови в старших класах.
29. Організація самостійного вивчення учнями навчального матеріалу на уроках української мови в 10-11 класах. Форми і методи роботи.
30. Основні умови ефективності навчальної діяльності на уроках української мови в старших класах.
31. Формування пізнавальної активності школярів на уроках рідної мови в 10-11 класах.
32. Формування навичок творчої діяльності учнів старших класів на уроках української мови.
33. Методи вироблення у старшокласників умінь послуговуватися довідковою лінгвістичною літературою.
34. Засоби навчання на уроках української мови в старших класах.
35. Методи і прийоми поглиблення і систематизації найважливіших відомостей з фонетики в 10 класі. Види вправ.
36. Методи і прийоми поглиблення і систематизації найважливіших відомостей з лексики і фразеології в 10 класі. Види вправ.
37. Методи і прийоми поглиблення і систематизації найважливіших відомостей зі словотвору та морфології в 10 класі. Види вправ.

38. Методи і прийоми поглиблення і систематизації найважливіших відомостей з правопису в 10 класі. Види вправ.
39. Методи і прийоми поглиблення і систематизації найважливіших відомостей з пунктуації та синтаксису в 11 класі. Види вправ.
40. Методи та прийоми покращення орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів старших класів.
41. Методика написання творів на літературно-критичні й літературно-публіцистичні теми.
42. Методика написання творів на екологічну і морально-етичну тематику.
43. Методика написання творів на профорієнтаційні теми в старших класах.
44. Методика узагальнення і систематизації набутих знань зі стилістики в 10-11 класах.
45. Предмет і завдання вивчення стилістики в 10-11 класах.
46. Формування стилістичних умінь і навичок учнів старших класів.
47. Робота над стилями мовлення на уроках рідної мови в 10-11 класах.
48. Види вправ зі стилістики в старших класах.
49. Форми і методи вироблення риторичної майстерності учнів 10-11 класів.
50. Вправи та завдання з практичної риторики для учнів 10-11 класів.
51. Особливості вивчення загальних відомостей про мову в 10-11 класах.
52. Факультативні заняття з української мови в старших класах.
53. Спецкурси з української мови для учнів 10-11 класів.
54. Методи і прийоми поглиблення і систематизації знань, умінь і навичок з культури мовлення в 10-11 класах.
55. Методика роботи щодо сприймання чужого мовлення (аудіювання, конспектування висловлювань, тематичні виписки, тези, конспект) в 10 класі.
56. Методика роботи щодо відтворення готового тексту (виразне читання, перекази із творчим завданням) в 10-11 класах.
57. Методика роботи щодо створення власних висловлювань (діалог, відгук про твір мистецтва) в 10 класі.
58. Методика роботи з діловими паперами на уроках рідної мови в 10-11 класах.
59. Методика вивчення теми «Будова тексту» в 11 класі.
60. Роль і місце позакласної роботи в системі навчання української мови учнів старших класів.

12. Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Розподіл балів, що присвоюються студентам¹

Денна форма навчання			
Поточний контроль	Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Іспит
20 балів	10 балів	30 балів	40 балів

Заочна форма навчання			
Поточний контроль	Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Іспит
10 балів	20 балів	30 балів	40 балів

Поточний контроль

Максимальний бал оцінки поточної успішності студентів на навчальних заняттях — 12.

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів на навчальних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
		Початковий (понятійний)
	2	Студент не достатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі закономірності; робить спроби виконання вправ і завдань репродуктивного характеру; за допомогою викладача виконує прості вправи за готовим алгоритмом.

¹ Див.: Тимчасове положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (зі змінами та доповненнями). — Кам'янець-Подільський, 2009.

Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, здатний виконати вправи і завдання за зразком; орієнтується в термінах, поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Студент розуміє суть навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; виконує прості вправи і завдання за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними.
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати мовні явища, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання вправ і завдань за алгоритмом, послуговуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими поняттями, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; складати таблиці, схеми.
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить лінгвістичні поняття, категорії; формулює правила; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.

Високий (творчо-професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати особливості мовних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні здобутки лінгвістичної науки; самостійно визначає мету власної діяльності; виконує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні мовні явища, процеси.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні мовні явища, процеси.
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні ситуації та завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Якщо студент не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття студент має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Студенту, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Студент, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з непередготовленістю або недостатньою передготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Самостійна робота

Контроль за самостійною роботою здійснює лектор на консультаціях. Може проводитися у формі виконання тестових завдань.

Модульна контрольна робота

Мета модульної контрольної роботи — виявити теоретичний рівень знань та практичні вміння і навички студентів з методики викладання української мови в старших класах.

Максимальна кількість балів — 30.

МКР 30 балів	«задовільно»	18-22 балів
	«добре»	23-26 балів
	«відмінно»	27-30 балів

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються всі студенти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Студенти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Семестровий іспит (40 балів)

Білет іспиту складається з трьох питань (1, 2 — теоретичні, 3 — практичне). *Наприклад:*

1. Предмет і завдання методики навчання української мови в старших класах.
2. Методи і прийоми поглиблення і систематизації найважливіших відомостей з фонетики в 10 класі. Види вправ.
3. Практичне завдання.

або

1. Актуальні проблеми методики навчання української мови в 10-11 класах.
2. Робота над стилями мовлення на уроках рідної мови в 10-11 класах.
3. Практичне завдання.

Приклади практичних питань:

1. Які методи і прийоми доцільно застосовувати, коли зміст навчального матеріалу потребує осмислення зв'язків між мовними явищами; клас середній за знаннями; учитель досвідчений; кабінет мови оснащений технічними засобами навчання? Свої погляди обґрунтуйте. Назвіть конкретні теми, які варто вивчати за цими методами в 10-11 класах.
2. Покажіть на конкретних прикладах, як можна за допомогою таблиць здійснити систематизацію вивченого матеріалу в 10-11 класах.
3. Новий матеріал залежно від його складності подається на факультативних заняттях або у формі лекції, або у формі бесіди, або ж у формі самостійної роботи учнів. Обґрунтуйте вибір тієї чи іншої форми опрацювання нового матеріалу.

Перше і друге питання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

«Відмінно»	Студент виявляє глибокі фундаментальні знання теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, застосовувати знання на практиці у нестандартних ситуаціях, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови.
«Добре»	Якщо відповідь студента відповідає тим самим вимогам, що і для оцінки «Відмінно», але при цьому студент допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу та мовному оформленні висловлювання. Студент вміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок, може застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях.

«Задовільно»	Якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень предмета, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; не в змозі захистити проект побудови системи роботи з певних тем дисципліни; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовному оформленні викладу.
«Незадовільно»	Якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Студент неспроможний виконати стандартні завдання навіть після навідних питань викладача.

При відповіді на практичне питання звертається увага на таке:

«Відмінно»	Студент відмінно володіє практичними вміннями і навичками; правильно формулює свої думки та обґрунтовує свою відповідь; наводить приклади, паралелі аналогії; послуговується українською літературною мовою.
«Добре»	Якщо відповідь студента відповідає тим самим вимогам, що і для оцінки «відмінно», але при цьому студент допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в мовному оформленні висловлювання.
«Задовільно»	Якщо студент виявляє окремі практичні вміння і навички, його пояснення неповні, він допускає неточності; не вміє обґрунтувати свої судження; допускає помилки в мовному оформленні викладу.
«Незадовільно»	Якщо студент не володіє практичними вміннями і навичками, виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки в мовному оформленні викладу тощо.

Оцінювання іспиту:

40-36 балів – «відмінно»;

35-30 балів — «добре»;

29-24 бали — «задовільно»

23 бали і менше — «незадовільно» (студенту виставляється –1 бал).

Студенти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, не допускаються до іспиту. Вони допускаються до іспиту після ліквідації академічної заборгованості за результатами поточного контролю.

Вважається, що студент підготувався до іспиту, якщо рейтингова оцінка за його результатом більша або дорівнює 24 балам.

Студентам, які за іспит отримали незадовільну оцінку, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки. Ліквідація академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяється до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускається не більше двох разів з навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий — комісії, яка створюється за розпорядженням декана факультету.

Якщо студент ліквідує академічну заборгованість на засіданні комісії, яка створюється за розпорядженням декана факультету, його відповідь оцінюється за 100-бальною шкалою без урахування результатів поточної успішності.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля — сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння студентом певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок студента на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації студентом поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, непередготовленістю або недостатньою підготовленістю до них.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій.
2. Плани практичних і лабораторних занять.
3. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів.
4. Шкільні програми з української мови для 10-11 класів.
5. Шкільні підручники з української мови для 10-11 класів.
6. Завдання модульних контрольних робіт.
7. Комплексні контрольні роботи.

14. Рекомендована література

Базова

1. Горошкіна О.М. Теорія і практика навчання української мови в старших класах / О.М. Горошкіна, Л.О. Попова, А.В. Нікітіна. — Х. : Основа, 2012. — 171 с.
2. Методика вивчення української мови в школі : посібник для вчителів / О.М. Бесяєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентиліук та ін. — К. : Рад. школа, 1987. — 246 с.
3. Методика викладання української мови в середній школі : навчальний посібник / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, А.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — 439 с.
4. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підручник для студентів філологічних факультетів університетів / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентиліук. — К. : Ленвіт, 2005. — 400 с.
5. Навчання української мови в 10-11 класах : посібник для вчителя / О.М. Бесяєв, Л.М. Симоненкова, А.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова. — К. : Освіта, 1998. — 143 с.
6. Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект) : навчальний посібник / К.М. Плиско. — Х. : Основа, 1995. — 240 с.
7. Практикум з методики навчання української мови : посібник для студентів педагогічних університетів та інститутів / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентиліук. — К. : Ленвіт, 2003. — 302 с.

Допоміжна

8. Довга О.М. Як писати твір / О.М. Довга. — К. : Просвіта, 1995. — 248 с.
9. Довластова С.А. Українська мова: Стилїстика. Культура мови / С.А. Довластова. — Х. : Країна мрій, 2003. — 64 с.
10. Забашта Л. Узагальнення й систематизація знань з української мови. 10 клас / Л. Забашта. — К. : Освіта, 1991. — 160 с.
11. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії / С.О. Караман. — К. : Ленвіт, 2000. — 272 с.
12. Кордун П.П. Збірник вправ із стилїстики / П.П. Кордун. — К. : Рад. школа, 1987. — 160 с.

13. Міляновський Е. Українська мова. Синтаксис, пунктуація, розвиток мовлення. 11 клас / Е. Міляновський, Л. Паламарчук. — Тернопіль : Посібники і підручники, 1998. — 96 с.
14. Навчальні мовні ситуації : навч.-метод. матеріали для самостійної роботи учнів 10-11 класів / уклад. І.Я. Ваврів. — Тернопіль : Мандрівець, 1998. — 63 с.
15. Нечволод Л.І. Риторика : збірник навчальних і контрольних вправ та завдань. 10-11 класи / Л.І. Нечволод, В.В. Паращич. — Х. : Торсінг, 2004. — 176 с.
16. Палихата Е.Я. Уроки рідної мови. Елементи практичної риторики. 10-11 класи / Е.Я. Палихата. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2002. — 88 с.
17. Потапенко О.І. Збірник вправ та завдань з української мови для 10-11 класів (для шкіл з поглибленим вивченням української мови) / О.І. Потапенко. — К. : Освіта, 1992. — 192 с.
18. Факультативні заняття з рідної мови в школі / Тихоша В.І., Гайдученко Г.М., Марабута О.П., Рядова Н.В. — Х. : Основа, 2005. — 176 с.
19. Українська мова. Як писати переказ : (навчально-методичний посібник) / Л.І. Мацько, С.О. Караман, О.В. Караман. — К. : Магістр-С, 1998. — 224 с.
20. Шелехова Г.Т. Уроки розвитку зв'язного мовлення в старших класах / Г.Т. Шелехова. — К. : Альфа-М, 1996. — 36 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Навчально-методичний комплекс дисципліни «Методика навчання української мови в старших класах».

Електронні посібники, комп'ютерні програми

2. Скуратівський Л. Практикум з української мови. 10-11 класи / Л. Скуратівський, Г. Шелехова, В. Новосьолова, Л. Плетньова. — К. : Квazar-Мікро-Техно, 2006.
3. Скуратівський Л. Українська мова для випускників і абітурієнтів, для ділових людей / Л. Скуратівський, Г. Шелехова, В. Новосьолова, Н. Кадобянська, Л. Плетньова. — К. : Квazar-Мікро-Техно, 2006.
4. Практичний правопис української мови. 50 диктантів. 20 уроків грамотності. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2005.

http://www.nbu.gov.ua/	Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
http://ruh.znaimo.com.ua/index-26750.html?page=12	Наукова бібліотека національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?subcat=168&group=12 або http://journal.osnova.com.ua/archive/4	Журнал «Вивчаємо українську мову і літературу»

http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Umlsh/texts.html	Журнал «Українська мова і література в школі»
http://dyvoslovo.com.ua/archive/zmist_1/	Журнал «Дивослово»
http://journal.kdpu.edu.ua/pedag/article/view/379	Журнал «Педагогіка вищої та середньої школи»
http://www.riash.ru/soder.php	Журнал «Русский язык в школе»
http://sch.pedpresa.com/cgi-bin/pnz/sch.cgi?session=0&action=m_show_issue&cat=1&target=i1 http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?subcat=63&page=2	Журнал «Українська мова і література в сучасній школі»
http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?subcat=168&group=12	Журнал «Методичні діалоги. Журнал для вчителів української мови і літератури»
http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ryalk/	Науковий журнал «Русский язык, литература, культура в школе и вузе»
http://korycja50.blogspot.com/p/blog-page_12.html	Блог Галини Романівни Корицької
http://omelchuk.ks.ua/index.php?option=com_remository&Itemid=53&func=fileinfo&id=14	Персональний сайт Сергія Омельчука
http://www.glazova.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=103:-10-11-&catid=56:-10-&Itemid=77	Персональний сайт Олександри Глазової
http://www.bbc.co.uk/blogs/ukrainian/ponomariv/	Блог професора Пономарева О.Д.
http://uapryal.com.ua/uchebno-metodicheskiy-razdel/	Українська асоціація викладачів російської мови
http://methodportal.net/node/4697	Методичний портал
http://tineydggers.at.ua/load/39-2-2	Плани-конспекти уроків
http://osvita.org.ua/	Освітній портал України
http://lingvod.blogspot.com/	Лінгводидактика
http://www.filologdirect.ru/content/kommunikativnyi-aspekt-v-rabotn nad-intonatsiei-v-professionalnoi-podgotovke-uchitelya	Портал філолога
http://subject.com.ua/ukrmova/method/index.html	Підручник за редакцією М.І. Пентилюк «Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах»
ftp://lib.sumdu.edu.ua/ebooks/Knigi_CYL/Vikladanna_ukr_movi(zagalnoosvitnih_zakladah)-Doroz.pdf	Навчальний посібник В.Ф. Дороз «Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах»

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Тема: Навчання української мови в профільній ланці середніх освітніх закладів.

Мета: Ознайомитися з основними завданнями освітньої галузі «Мова» в старшій школі та Концепцією профільного навчання української мови. Збагнути мету, завдання і зміст навчання української мови в профільній ланці. Визначити принципи навчання української мови в 10-11 класах та основні підходи до навчання української мови.

План

1. Основні завдання освітньої галузі «Мова» в старшій школі відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.
2. Концепція профільного навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах.
3. Мета, завдання і зміст навчання української мови в профільній ланці.
4. Принципи навчання української мови в 10-11 класах.
5. Основні підходи до навчання української мови.
6. Формування мовної особистості випускника.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) базову:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 349-350.
- Горошкіна О.М. Теорія і практика навчання української мови в старших класах / О.М. Горошкіна, Л.О. Попова, А.В. Нікітіна. — Х. : Основа, 2012. — С. 6-17.
- Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах : модульний курс / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2011. — С. 302-306.

б) допоміжну:

- Бондаренко Н. Навчання державної мови за новими програмами. 11 клас / Неллі Бондаренко // Дивослово. — 2011. — № 7. — С. 21-24.
- Карман Н. Вивчення української мови у класах різних профілів / Наталя Карман // Дивослово. — 2009. — № 7-8. — С. 31-33.

- Мацько Л. Програмні засади навчання української мови учнів старшої школи (профіль — українська філологія) / Л. Мацько, О. Семеног // Українська мова і література в школі. — 2007. — № 3. — С. 2-8.
- Методичні рекомендації щодо вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах у 2011/2012 навчальному році (лист МОНмолодьспорту від 09.06.2011 р. № 1/9-454) // Дивослово. — 2011. — № 8. — С. 2-6.
- Методичні рекомендації щодо вивчення української мови у 2012-2013 навчальному році // Дивослово. — 2012. — № 8. — С. 3-12.
- Пентилюк М. Компетентісний підхід до формування мовної особистості в євроінтеграційному контексті / Марія Пентилюк // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 2. — С. 2-5.
- Семеног О. Українська мова у старшій школі: діалог особистостей / О. Семеног // Українська мова і література в школі. — 2012. — № 1. — С. 5-9.
- Таранік-Ткачук К. Методичні рекомендації щодо вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах у 2010-2011 н.р. / Катерина Таранік-Ткачук, Галина Шелехова // Дивослово. — 2010. — № 9. — С. 2-10.
- Хорошковська О. Про підходи до визначення змісту освіти у проекті нової редакції державного стандарту / Ольга Хорошковська // Українська мова і література в школі. — 2011. — № 1. — С. 41-44.

в) програми з української мови:

- Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). Рівень стандарту / укладачі: М.І. Пентилюк, О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна. — К. : Грамота, 2011.
- Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний напрям (історичний, правовий, філософський профілі); філологічний напрям (профіль — іноземна філологія); художньо-естетичний напрям. Академічний рівень / укладачі: Г.Т. Шелехова, В.І. Новосьолова, Я.І. Остаф. — К. : Грамота, 2011.
- Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям. Профіль — українська філологія. Профільний рівень / укладачі: А.І. Мацько, О.М. Семеног. — К. : Грамота, 2011.

2. Законспектувати (відповідно до питань практичного заняття):

- Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. за № 1392) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua//often-requested/state-standards/>. — С. 1-11.
- Пентилюк М. Концепція навчання української мови в системі профільної освіти / М. Пентилюк, А. Нікітіна, О. Горошкіна // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2008. — № 6. — С. 2-7.

3. Ознайомитися та проаналізувати Проект оновленої Концепції профільного навчання в старшій школі, який розміщений на сайті Міністерства освіти і науки України в розділі «Громадське обговорення. 2013 рік» (<http://www.mon.gov.ua/ua//pr-viddil/public-discussions/1358761665/>). У робочих зошитах занотувати свої зауваження і пропозиції.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційний момент. Вступне слово вчителя. Оголошення теми і мети заняття.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Дискусія за новими нормативними документами щодо вивчення української мови в 10-11 класах.
4. Підбиття підсумків заняття. Мотивація оцінювання.

Практичне заняття № 2

Тема: Програми з української мови для 10-11 класів.

Мета: Ознайомитися з чинними програмами з української мови для 10-11 класів.

План

1. Програмні вимоги до вивчення української мови в 10-11 класах на рівні стандарту.
2. Зміст програми з української мови для 10-11 класів на академічному рівні.
3. Розподіл навчального матеріалу з української мови на профільному рівні.
4. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів з української мови (рівень стандарту, академічний рівень і профільний).

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) базову:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 61-63; 69-72.
- Практикум з методики навчання української мови / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2003. — С. 32-42.
- Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природ-

ничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). Рівень стандарту / укладачі: М.І. Пентлюк, О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна. — К. : Грамота, 2011.

- Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний напрям (історичний, правовий, філософський профілі); філологічний напрям (профіль — іноземна філологія); художньо-естетичний напрям. Академічний рівень / укладачі: Г.Т. Шелехова, В.І. Новосолова, Я.І. Остаф. — К. : Грамота, 2011.
- Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям. Профіль — українська філологія. Профільний рівень / укладачі: Л.І. Мацько, О.М. Семенов. — К. : Грамота, 2011.

б) допоміжну:

- Бондаренко Н. Навчання державної мови за новими програмами і підручником. 10 клас / Неллі Бондаренко // Дивослово. — 2010. — № 7. — С. 8-11.
- Бондаренко Н. Навчання державної мови за новими програмами. 11 клас / Неллі Бондаренко // Дивослово. — 2011. — № 7. — С. 21-24.
- Інструктивно-методичні рекомендації щодо вивчення шкільних дисциплін у основній та старшій школі у 2011/2012 навчальному році. Українська мова // Дивослово. — 2011. — № 8. — С. 2-7.
- Мацько Л. Перспективи профільного навчання: програмні засади / Любов Мацько, Олена Семенов // Дивослово. — 2008. — № 2. — С. 4-9.
- Мацько Л. Програмні засади навчання української мови учнів старшої школи (профіль — українська філологія) / Любов Мацько, Олена Семенов // Українська мова і література в школі. — 2007. — № 3. — С. 2-8.
- Методичні рекомендації щодо вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах у 2010-2011 навчальному році / Лист МОН від 21.08.2010 р. за № 1/9-580 // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 6. — С. 2-11.
- Методичні рекомендації щодо вивчення української мови у 2012-2013 навчальному році // Дивослово. — 2012. — № 8. — С. 3-12.
- Методичні рекомендації щодо вивчення української мови у 2013-2014 навчальному році // Дивослово. — 2013. — № 7-8. — С. 2-13.
- Орієнтовне календарно-тематичне планування з української мови. 11 клас (академічний рівень) // Дивослово. — 2011. — № 8. — С. 31-34.
- Пасічник Є. Варіативність програм і підручників — це крок вперед чи назад? / Є. Пасічник, О. Слоньовська // Українська мова і література в школі. — 2002. — № 3.

2. Виконати практичні завдання:

- здійснити порівняльний аналіз чинних програм з української мови для 10-11 класів та висловити (*письмово в робочих зошитах*) зауваження і пропозиції щодо їх удосконалення.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційний момент. Вступне слово викладача. Оголошення теми і мети заняття.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Прослуховування порівняльних аналізів чинних програм з української мови для 10-11 класів та зауважень і пропозицій студентів щодо їх удосконалення.
4. Підбиття підсумків заняття. Мотивація оцінювання.

Практичне заняття № 3

Тема: Методика вдосконалення знань, умінь і навичок з української мови у старших класах.

Мета: Опанувати методи і прийоми узагальнення, систематизації та поглиблення найважливіших відомостей з мови у старших класах.

План

1. Методи і прийоми узагальнення, систематизації та поглиблення найважливіших відомостей з мови у старших класах профільної ланки.
2. Види вправ і завдань з української мови на рівні стандарту, академічному і профільному рівнях.
3. Вивчення загальних відомостей про мову в 10-11 класах.
4. Методика відпрацювання у школярів старших класів навичок виконання тестових завдань.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) базову:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентиліук. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 61-65; 349-365.
- Горошкіна О.М. Теорія і практика навчання української мови в старших класах / О.М. Горошкіна, Л.О. Попова, А.В. Нікітіна. — Х. : Основа, 2012. — С. 17-24.
- Методика викладання української мови в середній школі / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, А.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — С. 129-140; 417-431.
- Навчання української мови в 10-11 класах / О.М. Беляєв, Л.М. Симоненкова, Л.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова. — К. : Освіта, 1998. — 143 с.

б) допоміжну:

- Бондар О. Дидактичні моделі тестів для діагностики знань з мови на репродуктивному і конструктивному рівнях / Оксана Бондар // Українська мова та література. — 2004. — № 1. — С. 16-19.
- Єрмоленко С. Наступність і системність у проведенні тестових завдань на уроках мови / Світлана Єрмоленко // Українська мова та література. — 2003. — № 36. — С. 14-16.
- Заболотний О.В. Практичні завдання з української мови для 10-11 класів / О.В. Заболотний. — Х. : Основа, 2004. — 96 с.
- Карман Н. Вивчення української мови у класах різних профілів / Наталя Карман // Дивослово. — 2009. — № 7-8. — С. 31-33.
- Кратасюк Л. Узагальнення і систематизація знань з теми «Фонетика. Графіка. Орфографія. Орфоепія» / Людмила Кратасюк // Дивослово. — 2000. — № 7. — С. 40-42.
- Кучерук О. Формуючи навички творчої діяльності / Оксана Кучерук // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцєях та колегіумах. — 2002. — № 4. — С. 93-100.
- Лаборева О. Поглиблення вивчення мови в 10 класі / О. Лаборева // Українська мова та література. — 2000. — № 24. — С. 9-10.
- Мацько Л. Програмні засади навчання української мови учнів старшої школи (профіль — українська філологія) / Любов Мацько, Олена Семенов // Українська мова і література в школі. — 2007. — № 3. — С. 2-8.
- Мозочко С. Акценти під час підготовки випускників до зовнішнього незалежного оцінювання з української мови й літератури / Світлана Мозочко // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцєях та колегіумах. — 2008. — № 10. — С. 37-48.
- Пилипенко О. Мовностилістичні вправи для учнів старших класів / О. Пилипенко // Українська мова та література. — 1997. — № 35. — С. 22-24.
- Садовнікова О. Розвиток творчої самостійності старшокласників у процесі вдосконалення та поглиблення знань з української мови (на прикладі вивчення морфології) / Ольга Садовнікова // Українська мова і література в школі. — 2003. — № 7. — С. 5-8.
- Українська мова за новою програмою: 11 клас / упоряд. Н. Коржова, Н. Корнієвська. — К. : Шк. світ, 2011. — 128 с.
- Хорошковська О. Про підходи до визначення змісту освіти у проекті нової редакції державного стандарту / Ольга Хорошковська // Українська мова і література в школі. — 2011. — № 1. — С. 41-44.

2. Законспектувати:

- Ходанич Л. Тест як форма підсумкового контролю знань з української мови в 11 класі / Лідія Ходанич, Тетяна Гнаткович // Українська мова і література в школі. — 2005. — № 1. — С. 18-24.
- Федоренко В. Методичні рекомендації щодо використання тестових технологій у процесі вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах / Валерій Федоренко, Людмила Коваленко // Методичні діалоги. Газета для вчителів української мови. — 2007. — № 1. — С. 2-7.
- Бондаренко Н. Узагальнення й систематизація найважливіших відомостей з мови в курсі старшої школи / Неллі Бондаренко // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 5. — С. 7-9.

3. Проаналізувати добір методів і прийомів та систему вправ і завдань на уроки української мови за публікаціями (за вибором студентів, див. додаток до практичного заняття):

1. Гаврилюк О. Сад рідної мови. Вступний урок української мови у 10 класі / Олена Гаврилюк, Олена Панчук // Дивослово. — 2010. — № 8. — С. 6-10.
2. Супранова Н.В. Уроки узагальнення й контролю знань з теми «Лексикологія» в 10 класі / Н.В. Супранова, О.О. Кабанова // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 3. — С. 5-12.
3. Уманська Т.О. Розмовна, просторічна лексика. Молодіжний сленг. Екзотизми, пуризми. Знижена лексика. Уроки в 10-му класі / Т.О. Уманська // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 10. — С. 9-17.
4. Коваленко С. «Живи, Україно, живи для краси, для сили, для правди, для волі!». Інтегрований урок — лінгвостилістичне дослідження в 11 класі / Сергій Коваленко, Лариса Маліченко, Олена Нечипоренко // Дивослово. — 2011. — № 8. — С. 35-39.
5. Коваленко С. У писанці життя й надія воскресає (урок у 10 класі) / Сергій Коваленко, Олена Козова, Людмила Хижкіна // Дивослово. — 2012. — № 4. — С. 7-13.
6. Ліщинська Л. «Як парость виноградної лози, плакайте мову» (урок у 10 класі) / Лариса Ліщинська // Дивослово. — 2012. — № 5. — С. 8-10.
7. Пашкова Л. Основні групи фразеологізмів, стилістичні засоби фразеології (урок у 10 класі з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій) / Людмила Пашкова // Дивослово. — 2012. — № 5. — С. 10-13.
8. Романенко Ю. Стилістичні можливості синонімії. Урок у 10 класі на матеріалі «Лісової пісні» / Юлія Романенко // Дивослово. — 2011. — № 2. — С. 2-4.
9. Романюк Є. Уживання запозичених слів / Євген Романюк // Дивослово. — 2003. — № 2. — С. 36-46.
10. Семенов О. Правопис слів із чергуванням голосних і приголосних (урок у 10 класі) / Олена Семенов, Юлія Романенко // Дивослово. — 2013. — № 6. — С. 25-30.
11. Супранова Н.В. Уроки узагальнення й контролю знань з теми «Лексикологія» в 10 кл. / Н.В. Супранова, О.О. Кабанова // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 3. — С. 5-12.
12. Уманська Т.О. Розмовна, просторічна лексика. Молодіжний сленг. Екзотизми, пуризми. Знижена лексика. Уроки в 10-му класі / Т.О. Уманська // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 10. — С. 9-17.

4. Розробити дидактичний матеріал для учнів старших класів на одну з тем (за вибором)¹:

1. «Функції мови і мовлення: комунікативна, когнітивна (пізнавальна), кумулятивна (культуроносна), естетична, експресивна. Роль мови у формуванні й самовираженні особистості».

¹ № теми відповідає порядковому номеру студента в журналі обліку роботи академічної групи.

2. «Українська мова у світі. Українська діаспора».
3. «Мова і держава. Українське законодавство про мову. Мовна ситуація в державі. Мовні обов'язки громадян».
4. «Мовний суржик, його причини. Проблеми екології української мови».
5. «Українська мова як одна з індоєвропейських мов. Українська мова в колі слов'янських мов. Ознаки самобутності української мови. Спільні й відмінні риси української мови поряд з іншими слов'янськими мовами».
6. «Мова як особлива система знаків, її місце серед інших знакових систем».
7. «Проблеми взаємодії мови і культури, мови і соціуму».
8. «Українська мова в контексті української культури. Українська мова в «діалозі культур». Відображення в сучасній українській мові культури інших народів».
9. «Історія мовознавства в особах. Видатні мовознавці вітчизняної науки та їх праці».

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційний момент. Вступне слово викладача. Оголошення теми і мети заняття.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття із залученням матеріалу законспектованих студентами публікацій у фахових періодичних виданнях.
3. Обговорення методів і прийомів та системи вправ і завдань, дібраних на уроки української мови (за публікаціями у фахових періодичних виданнях).
4. Аналіз дидактичного матеріалу для учнів старших класів на одну з тем, дібраних студентами до практичного заняття.
5. Підбиття підсумків заняття. Мотивація оцінювання.

Додаток А

СХЕМА АНАЛІЗУ МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ НА УРОЦІ

1. Загальні відомості про урок

- 1.1. Тема уроку, автор, бібліографічні дані.
- 1.2. Тип уроку, форма його проведення (традиційна / нетрадиційна).
- 1.3. Структура уроку, його етапи.

2. Загальні відомості про методи і прийоми

- 2.1. Перерахувати методи і прийоми, які використовувалися на уроці.

2.2. Зазначити відповідність методів типу і структури уроку, віковим особливостям учнів та рівню їхніх знань тощо.

2.3. Охарактеризувати актуальність методів, відповідність вимогам сучасної школи. Різноманітність методів.

2.4. Поєднання фронтальної та індивідуальної роботи.

2.5. Співвідношення відтворювальної та творчої розумової діяльності учнів. Методи і прийоми, що спонукали учнів до активної творчої діяльності.

3. Характеристика методів і прийомів

3.1. Метод усного викладу вчителем теоретичного матеріалу: форма подачі матеріалу (розповідь, пояснення, лекція тощо); спосіб організації матеріалу (описово-розповідний, проблемний); мовлення вчителя; послідовність викладу матеріалу; доступність; використання наочності; обсяг пояснення; наявність висновків; використання різних прийомів; наявність прикладів; способи активізації уваги учнів; наявність записів у робочі зошити та їх обсяг.

3.2. Бесіда як метод навчання: використання різновидів бесіди; підготовленість і логічність запитань, точність їх формулювання; дотримання методики постановки запитань; види запитань (аналітичні, синтетичні та інші); творчий підхід; спонукання учнів до розв'язання проблем; тривалість бесіди; темп бесіди; поведінка вчителя (вислуховування учнів, наявність додаткових запитань і власних думок учителя, розподіл запитань між учнями із урахуванням рівня знань).

3.3. Спостереження й аналіз мовних явищ: різновиди прийомів; доцільність добору дидактичного матеріалу для спостереження; правильна постановка завдань (проблем); уміла організація роботи; способи привертання уваги учнів; спонукання учнів до формулювання правил; ступінь самостійності учнів; наявність елементів бесіди та лінгвістичного експерименту; залучення вчителем додаткової літератури.

3.4. Робота за підручником: різновиди прийомів; доцільність використання; прийоми спонукання до самостійної роботи; проведення вступної бесіди; наявність інструктажу вчителя та відтворювальної бесіди; добір власних прикладів до теоретичного матеріалу тощо; підбиття підсумків.

3.5. Метод вправ: різновиди вправ; чергування різних видів вправ та їх послідовність; наявність творчих вправ; варіювання умов виконання і ступеня складності; врахування виду теоретичного матеріалу; наявність інструктажу вчителя та пояснення виконання; кількість вправ та обсяг дидактичного матеріалу.

3.6. Використання інтерактивних методів на уроках української мови: різновиди.

4. Висновки про доцільність використання методів і прийомів. Рекомендації та побажання

СХЕМА АНАЛІЗУ СИСТЕМИ ВПРАВ

1. Загальні відомості про урок

- 1.1. Тема уроку, клас, автор.
- 1.2. Тип уроку, форма його проведення (традиційна / нетрадиційна).
- 1.3. Соціокультурна змістова лінія.

2. Загальні відомості про методи і прийоми

- 2.1. Зазначити відповідність методу вправ типу уроку, віковим особливостям учнів та рівню їхніх знань тощо.
- 2.2. Охарактеризувати відповідність вимогам сучасної школи.
- 2.4. Поєднання фронтальної та індивідуальної роботи.
- 2.5. Співвідношення відтворювальної та творчої розумової діяльності учнів.
- 2.6. Врахування вимог соціокультурної змістової лінії.

3. Аналіз системи вправ

- 3.1. Різновиди вправ.
- 3.2. Чергування різних видів вправ та їх послідовність.
- 3.3. Наявність творчих вправ.
- 3.4. Варіювання умов виконання і ступеня складності.
- 3.5. Урахування виду теоретичного матеріалу.
- 3.6. Наявність інструктажу вчителя та пояснення виконання.
- 3.7. Кількість вправ та обсяг дидактичного матеріалу.

4. Загальний висновок

Практичне заняття № 4

Тема: Типи уроків з української мови та нетрадиційні форми їх проведення в 10-11 класах.

Мета: З'ясувати сучасні вимоги до проведення уроків української мови в 10-11 класах, звернути увагу на використання мультимедійних засобів навчання.

План

1. Особливості уроків української мови в 10-11 класах.
2. Сучасні вимоги до структури уроку української мови у профільній ланці.
3. Форми організації профільного навчання. Нетрадиційні форми проведення уроків.
4. Мультимедійні засоби навчання на уроках української мови в старших класах.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) базову:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 78-108.
- Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії / С.О. Караман. — К. : Ленвіт, 2000. — С. 78-99.
- Методика викладання української мови в середній школі : навчальний посібник / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, Л.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — С. 89-151.
- Методика вивчення української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентилюк та ін. — К. : Рад. шк., 1987. — С. 13-32.
- Остапенко Н.М. Технологія сучасного уроку української мови / Н.М. Остапенко, Т.В. Симоненко, В.М. Руденко. — К. : Академія, 2011. — 248 с.

б) допоміжну:

- Варзацька Л. Типологія уроків рідної мови й мовлення в системі розвивального навчання / Л. Варзацька // Українська мова і література в школі. — 2002. — № 6. — С. 37-38.
- Войнович Т. Формування пошуково-дослідницьких здібностей учнів на уроках української мови в класі гуманітарного профілю / Т. Войнович // Директор школи, ліцею, гімназії. — 2006. — № 4. — С. 82-83.
- Лаврик В. Типологія уроків як форма організації особистісно зорієнтованого навчання української мови в сучасній школі / В. Лаврик // Українська мова і література в школі. — 2006. — № 4. — С. 2-9.
- Методичні рекомендації щодо вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах у 2011/2012 навчальному році (лист МОНмолодьспорту від 09.06.2011 р. № 1/9-454) // Дивослово. — 2011. — № 8. — С. 2-6.

2. Законспектувати (щодо сучасних вимог до структури уроку української мови): Таранік-Ткачук К. Методичні рекомендації щодо вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах у 2010-2011 н.р. / Катерина Таранік-Ткачук, Галина Шелехова // Дивослово. — 2010. — № 9. — С. 2-10.

3. Здійснити порівняльний аналіз (письмово) особливостей і структури уроків української мови та нетрадиційних форм їх проведення в 5-9 і 10-11 класах.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційний момент. Вступне слово викладача. Оголошення теми і мети заняття.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.

3. Дискусія щодо сучасних вимог до структури уроку української мови у профільній ланці.
4. Аналіз дидактичного матеріалу для учнів старших класів на одну з тем, дібраних студентами до практичного заняття.
5. Підбиття підсумків заняття. Мотивація оцінювання.

Практичне заняття № 5

Тема: Робота над написанням ділових паперів у 10-11 класах.

Мета: ознайомитися з методикою написання ділових паперів у профільній ланці; навчитися добирати систему вправ і завдань до проведення таких уроків.

План

1. Програмне забезпечення ділового мовлення в загальноосвітніх навчальних закладах.
2. Погляди вчених-методистів на систему роботи з діловими паперами.
3. Система роботи з формування ділового мовлення старшокласників.
4. Методика написання ділових паперів у профільній ланці.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу

а) базову:

- Методика викладання української мови в середній школі : навчальний посібник / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, А.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — С. 349-359.
- Шелехова Г.Т. Уроки розвитку зв'язного мовлення в старших класах / Г.Т. Шелехова. — К. : Альфа-М, 1996. — 36 с. (вибірково).
- Навчання української мови в 10-11 класах / О.М. Беляєв, Л.М. Симоненкова, Л.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова. — К. : Освіта, 1998. — 143 с. (вибірково).

б) допоміжну:

- Волкотруб Г. Ділова українська мова : навчальний посібник з елементами практичної стилістики / Галина Волкотруб // Українська мова та література. — 2002. — № 29-31. — 64 с.
- Димарчук Т.В. Діловий практикум з теми «Комунікація. Дискусія та правила її ведення». 11 клас / Т.В. Димарчук, Н.В. Федірко // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2008. — № 31. — С. 29-31.
- Кобзар А. Розумний бідним не буває... : конспект ділової гри «Гроші та бізнес» для учнів старших класів / Аліна Кобзар // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2008. — № 10. — С. 82-88.

- Михайлюк В. Аспекти формування культури ділового мовлення / Валентина Михайлюк // Дивослово. — 2001. — № 3. — С. 41-44.
- Сизонов Д. Ділова українська мова. Тести / Дмитро Сизонов // Дивослово. — 2009. — № 6. — С. 25-28.
- Станкевич Н. Сучасні ділові папери на уроках зв'язного мовлення (Візитка, резюме, рекомендаційний лист, прес-реліз) / Н. Станкевич // Урок української. — 2002. — № 1. — С. 32-35.
- Чернобай Наталія. Ділові папери (автобіографія, заява, офіційні листи, акт). 10-й клас / Наталія Чернобай // Українська мова та література. — 2007. — № 44. — С. 23-26.
- Шевченко Т. Ділові папери, різновиди їх. Автобіографія. Заява. Резюме / Тетяна Шевченко, Наталя Пилипович // Дивослово. — 2010. — № 6. — С. 5-7.
- Глазова О. Ділове мовлення (5-11 кл.) / О. Глазова, Т. Косяч // Дивослово. — 1996. — № 8. — С. 46-52.
- Заболотний О.В. Практичні завдання з української мови для 10-11 класів / О.В. Заболотний. — Х. : Основа, 2004. — С. 22-27; 68-73.

2. Законспектувати:

- Юрійчук Н. Ознайомлення учнів старших класів із сучасними діловими паперами / Наталія Юрійчук // Українська мова і література в школі. — 2002. — № 1. — С. 7-10.
- Юрійчук Н. Розвиток ділового мовлення старшокласників. Система вправ / Наталія Юрійчук // Дивослово. — 2004. — № 2. — С. 39-40.

3. Дібрати систему вправ та дидактичний матеріал до однієї з поданих тем¹ (за вибором студента)²:

1. Доручення, офіційний лист, анотація.
2. Протокол. Витяг з протоколу. Звіт про виконану роботу.
3. Бібліографія. Анотація.
4. Звіт про виконану роботу.
5. Доручення. Віза, субсидія, ваучер.
6. Заява. Автобіографія. Офіційний лист. Акт.
7. Протокол (складний). Витяг з протоколу.
8. Доручення. Розписка.
9. Бібліографія. Анотація. Доручення.
10. Вітальний адрес. Офіційний лист.
11. Субсидія, ваучер, приватизаційний сертифікат, фінансова ідентифікаційна картка, ідентифікаційний код.
12. Автобіографія, характеристика.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційний момент. Вступне слово викладача. Оголошення теми і мети заняття.

¹ Див. додатки до практичного заняття № 3.

² № теми відповідає порядковому номеру студента в журналі обліку роботи академічної групи.

2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття із залученням конспектів публікацій із фахових періодичних видань.
3. Аналіз системи вправ та дидактичного матеріалу до однієї з поданих тем, які студенти добирали заздалегідь.
4. Підбиття підсумків заняття. Мотивація оцінювання.

Практичне заняття № 6

Тема: Методика вивчення стилістики на уроках рідної мови в 10-11 класах.

Мета: ознайомитися з методикою вивчення стилістики на уроках української мови у профільній ланці; навчитися добирати систему вправ і завдань до проведення таких уроків.

План

1. Завдання вивчення стилістики в старших класах.
2. Програми з української мови щодо вивчення стилістики в 10-11 класах.
3. Стилiстичнi умiння та навички. Прийоми вивчення стилістики.
4. Види стилістичних вправ у профільній ланці.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) базову:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 315-334; 354-357.
- Методика викладання української мови в середній школі / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, Л.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — С. 362-381.
- Методика викладання української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентилюк. — К. : Рад. школа, 1987. — С. 222-232.
- Навчання української мови в 10-11 класах / О.М. Беляєв, Л.М. Симоненкова, А.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова. — К. : Освіта, 1998. — 143 с. (вибірково).

б) допоміжну:

- Заболотний О.В. Практичні завдання з української мови для 10-11 класів / О.В. Заболотний. — Х. : Основа, 2004. — 96 с. (вибірково).
- Мамчур І. Робота над розвитком стилістичних умінь і навичок учнів старших класів / І. Мамчур // Українська мова та література в школі. — 2000. — № 3. — С. 14-16.
- Омельчук С.А. Технологія дослідницького навчання синтаксису і стилістики рідної мови в 11 класі / С.А. Омельчук // Бібліотечка «Дивослова». — 2005. — № 3. — 64 с.

- Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика : пробний підручник для гімназій гуманітарного профілю / М.І. Пентилюк. — К. : Вежа, 1994. — 240 с.
- Семчук Д. Вивчення практичної стилістики та культури мовлення в 10-11 класах / Дарія Семчук. — К. : Редакція загальнопедагогічних газет, 2003. — 128 с.
- Українська мова за новою програмою: 11 клас / упоряд. Н. Коржова, Н. Корнієвська. — К. : Шк. світ, 2011. — 128 с.

2. Підготувати повідомлення на 2-3 хв. (за вибором студентів) за фаховими публікаціями:

- Бакум З. Елементи фоностилістики на уроках словесності / З. Бакум, Л. Бойко // Українська мова і література в школі. — 2006. — № 2. — С. 2-4.
- Бондаренко Н. Лінгвістичні засади роботи над стилістичним синтаксисом рідної мови в 11 класі профільної школи / Неллі Бондаренко // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 8. — С. 16-19.
- Дрик О. «Як тебе не любити, Києве мій...». Спарений урок української мови в 10 класі / Олена Дрик // Дивослово. — 2011. — № 6. — С. 15-17.
- Карман Н. Стилістичні засоби лексикології та фразеології. Урок у 10-му класі / Наталія Карман // Українська мова та література. — 2008. — № 12. — С. 22-24.
- Коваленко С. «Живи, Україно, живи для краси, для сили, для правди, для волі!». Інтегрований урок — лінгвостилістичне дослідження в 11 класі / Сергій Коваленко, Лариса Маліченко, Олена Нечипоренко // Дивослово. — 2011. — № 8. — С. 35-39.
- Коваленко С. У писанці життя й надія воскресає (урок у 10 класі) / Сергій Коваленко, Олена Козова, Людмила Хижкіна // Дивослово. — 2012. — № 4. — С. 7-13.
- Пащук Н. Стилістичні засоби синтаксису : урок (2 години) в 11 класі / Н. Пащук // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2005. — № 1 (41). — С. 11-14.
- Редька Т. Як почути стиль? Матеріали до уроку української мови з теми «Стилістичні засоби фонетики» в 10 класі / Тетяна Редька // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2008. — № 4. — С. 23-26.
- Романенко Ю. Стилістичні можливості синонімії. Урок у 10 класі на матеріалі «Лісової пісні» / Юлія Романенко // Дивослово. — 2011. — № 2. — С. 2-4.

3. Укласти детальний план-конспект уроку з теми (за вибором студентів)¹:

1. Стилістичні засоби фонетики.
2. Стилістичні засоби словотвору.
3. Стилістичні засоби лексикології і фразеології.
4. Стилістичні засоби морфології.

¹ № теми плану-конспекту уроку відповідає порядковому номеру студента в журналі обліку роботи академічної групи.

5. Стилістичні засоби синтаксису.
6. Поняття про стилістичну систему української мови (стилі, підстилі, стилістичні засоби, способи і прийоми організації стилістичних засобів у тексті).
7. Експресивні можливості звуків української мови. Звукопис. Ритмомелодика живого мовлення, художнього мовлення.
8. Науковий стиль, сфери використання і призначення наукового стилю. Основні ознаки наукового стилю: логічність, точність, абстрактність, узагальненість, об'єктивність викладу. Наукова метафорика.
9. Правильне й доцільне використання власне українських слів, запозичених слів. Стилістична роль старослов'янізмів у мовленні.
10. Стилістичне використання діалектизмів, просторічної лексики, етнографізмів, жаргонізмів, арготизмів, вульгаризмів у художньому та публіцистичному стилях. Стилістичні можливості розмовної, просторічної лексики. Робота з діалектним словником. Терміни в науковому стилі. Стилістичне використання канцеляризмів, штампів. Причини порушень лексичних норм. Явище мовної інтерференції (росіянізми, полонізми).
11. Стилістична роль архаїчної лексики. Реактивація (відновлення) пасивної лексики, повторна активація. Стилістичні функції неологізмів.
12. Національно-мовний колорит фразеології. Уживання фразеології у різних стилях. Стилістичні засоби фразеологічних одиниць у творах видатних письменників.
13. Стилістичне використання засобів словотвору. Синонімія словотвірних афіксів. Національно-специфічне вживання зменшено-пестливих форм. Особливості вживання осново- і словоскладання, абревіатур, їх правильна вимова.
14. Словозмінні паралелі іменників, їх стилістичні особливості. Рід відмінюваних і невідмінюваних іменників, їх стилістичні властивості. Особливості роду іменників — назв осіб за професією, посадою, званням тощо. Стилістичні особливості іменників середнього і спільного роду. Стилістичні особливості форм числа іменників. Написання і відмінювання власних особових назв, складних слів, прізвищ, імен та по батькові. Стилістичне використання кличного відмінка іменників. Порушення норм відмінювання іменників у художньому мовленні.
15. Стилістичне використання якісних, відносних, присвійних прикметників. Синоніміка форм ступенів порівняння прикметників. Стилістична роль повних і коротких прикметників. Наголошення відмінкових форм прикметників. Помилки у вживанні форм ступенів порівняння. Синоніміка прик-

метників і непрямих відмінків іменників. Словник епітетів української мови.

16. Стилістичні функції займенників. Синонімічні заміни особових займенників. Ввічливо-пошанне значення займенників. Запобігання двозначності висловлювання при їх уживанні. Наголос у займенниках. Стилістичні функції займенника *воно*.
17. Стилістичні можливості граматичних форм часу, способу, особи, виду, стану дієслів. Функції дієслова в художньому стилі. Синонімія форм часу дієслів. Стилістичне вживання способових і часових форм дієслова.
18. Стилістичні функції дієслівних форм.
19. Стилістичні функції службових частин мови. Синонімія прийменникових конструкцій. Повторення прийменників, сполучників як засіб вираження мовлення.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційний момент. Вступне слово викладача. Оголошення теми і мети заняття.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Прослуховування повідомлень студентів за публікаціями, розміщеними у фахових періодичних виданнях. Їх обговорення.
4. Проведення студентами фрагментів уроків української мови та їх обговорення (див. додаток до практичного заняття).
5. Підбиття підсумків заняття. Мотивація оцінювання.

Додаток А

ОФОРМЛЕННЯ «ФОТОГРАФІЇ» УРОКУ¹

Етапи уроку	Перебіг уроку (зміст)	Позитивне і негативне в діяльності вчителя та учнів	Примітки
<i>Назви етапів уроку</i>	<i>Діяльність учителя, учнів, форми їх взаємодії</i>		

Ця схема заповнюється після запису загальних відомостей про урок: назва предмета, клас, прізвище, ім'я та по батькові вчителя (або студента-практиканта), дата проведення, тема уроку.

Записуючи перебіг уроку, спочатку називаємо його етап і вказуємо час (його тривалість), а потім занотуємо діяльність учителя (студента-практиканта) і учнів. Бажано назви етапів уроку виділяти іншим кольором або підкресленням, а перед кожним видом діяльності ставити тире або починати його з нового рядка. Діяльність учнів при потребі можна позначати в дужках.

¹ Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект) / К.М. Плиско. — Х. : Основа, 1995. — С. 230-231.

Ілюстративний матеріал доцільно подавати іншим кольором. Перед записом позитивного в діяльності учителя та учнів ставити плюс (+), а перед вказівкою на негативне — мінус (-). Для виділення чогось особливого використовується знак оклику (!).

Додаток Б

СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ¹

1. Загальні відомості про урок, його тип, структуру і зміст

1.1. Назва предмета, клас, школа, прізвище, ім'я і по батькові вчителя, дата проведення; тема уроку.

1.2. Тип уроку, його місце з-поміж інших уроків цієї ж теми.

1.3. Структура уроку, послідовність етапів і тривалість їх, логічний зв'язок між ними (чи відповідає структура уроку дидактичній меті, логіці навчального процесу; чи пов'язаний наступний етап з попереднім, чи раціонально розподілено час).

1.4. Зміст уроку: науковість, оптимальність (чи відповідає тип і структура уроку його змісту, завданням і меті, а також логіці навчального процесу).

2. Організаційний момент. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок

2.1. Організація класу і повідомлення теми та мети уроку (підготовка до уроку, обладнання уроку, постановка мети уроку).

2.2. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок (відтворення знань, їх застосування в новій ситуації, поглиблення понять на уроці, актуалізація навичок, способи опитування учнів, активність роботи, залучення учнів до виправлення помилок і неточностей, застосування методичних прийомів, використання дидактичного матеріалу, об'єктивність у виставлянні оцінок).

3. Формування нових понять і способів дій (вивчення нового матеріалу)

3.1. Постановка перед учнями основних завдань вивчення теми, здійснення мотивації навчання, способи викликання інтересу до теми.

3.2. Забезпечення реалізації принципів науковості, систематичності, наступності, доступності, проблемності та інших.

3.3. Віддзеркалення питань теми в поясненні вчителя.

3.4. Застосування методів і прийомів, їх поєднання.

3.5. Створення проблемних ситуацій, способи і шляхи їх розв'язання.

¹ Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект) / К.М. Плиско. — Х. : Основа, 1995. — С. 232-235.

- 3.6. Встановлення міжпредметних зв'язків.
- 3.7. Ступінь розуміння учнями нового матеріалу.
- 3.8. Зв'язок між етапами уроку.

4. Формування умінь і навичок учнів (закріплення знань, умінь і навичок)

- 4.1. Добір вправ, їх логічність і послідовність.
- 4.2. Сприяння добору вправ навчальній, розвивальній та виховній меті уроку.
- 4.3. Забезпечення самостійності учнів при виконанні вправ.
- 4.4. Проведення роботи над помилками.
- 4.5. Організація самоконтролю за якістю виконання вправ, підбиття підсумків їх виконання.
- 4.6. Поєднання колективної роботи з індивідуальною, диференціація завдань для різних за рівнем підготовки учнів.
- 4.7. Використання виховних можливостей дидактичного матеріалу та застосування прийомів виховного впливу на учнів.

5. Підбиття підсумків уроку. Мотивація оцінювання

- 5.1. Правильність формулювання запитань.
- 5.2. Ступінь активності учнів.
- 5.3. Використання методів і прийомів.
- 5.4. Поєднання висновків з теми з попередніми темами.
- 5.5. Наявність мотивації оцінювання. Підбадьорювання учнів.

6. Завдання додому

- 6.1. Обсяг і вид домашнього завдання.
- 6.2. Передбачення вчителем способів підвищення інтересу учнів до виконання домашнього завдання.
- 6.3. Проведення інструктажу до виконання домашнього завдання.
- 6.4. Повідомлення вимог до оформлення домашньої роботи.
- 6.5. Диференціація домашніх завдань.
- 6.6. Запис домашнього завдання на дошці, перевірка уважності учнів упродовж запису.

7. Результативність уроку

- 7.1. Успішність розв'язання на уроці навчальних, розвивальних і виховних цілей.
- 7.2. Якість знань (свідомість, глибина, міцність, дійовість), уміння застосувати їх на практиці.
- 7.3. Практичні уміння й навички, які були вироблені на уроці.
- 7.4. Елементи уроку, які мали найбільший виховний вплив.

7.5. Поведінка вчителя на уроці (педагогічний такт, культура мовлення, наукова організація праці на уроці, ставлення до учнів); раціональне використання часу на уроці; ступінь володіння класом; підвищення активності учнів; викликання інтересу до предмету, володіння емоційністю викладу.

7.6. Поведінка учнів на уроці: ступінь активності й дисциплінованості, культура мовлення, ступінь загального розвитку, ставлення учнів до вчителя і один до одного, наявність інтересу до навчального предмета.

8. Висновки і пропозиції

8.1. Загальна оцінка уроку.

8.2. Рекомендації вчителю для впровадження в практику.

8.3. Способи виправлення недоліків і закріплення успіхів на наступних уроках.

8.4. Удосконалення процесу навчання на уроці, поліпшення якості уроку.

Примітка. Запропонована схема є орієнтовною. Вона стосується уроку вивчення нового матеріалу. Проте може використовуватися для аналізу уроків інших типів з опорою на їх структуру. Послідовність етапів аналізу уроку може змінюватися залежно від типу уроку. За поданою схемою здійснюється й самоаналіз уроків української мови різних типів.

Практичне заняття № 7

Тема: Методика вивчення риторики на уроках рідної мови в 10-11 класах.

Мета: ознайомитися з методикою вивчення риторики на уроках української мови у профільній ланці; навчитися добирати систему вправ і завдань до проведення таких уроків.

План

1. Програмне забезпечення практичної риторики у профільній ланці.
2. Форми і методи вироблення риторичної майстерності учнів 10-11 класів.
3. Вправи та завдання з практичної риторики для учнів старших класів.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

а) базову:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І.Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 341-348.
- Палихата Е.Я. Уроки рідної мови. Елементи практичної риторики. 10-11 класи / Е.Я. Палихата. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2002. — 88 с.
- Нечволод А.І. Риторика : збірник навчальних і контрольних вправ та завдань. 10-11 класи / А.І. Нечволод, В.В. Паращич. — Х. : Торсінг. — 2004. — 176 с.
- Навчання української мови в 10-11 класах / О.М. Беляєв, Л.М. Симоненкова, Л.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова. — К. : Освіта, 1998. — С. 79-82; 120-122; 125-128.

б) допоміжну:

- Абрамович С.Д. Риторика : навчальний посібник / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. — Львів : Світ, 2001.
- Глазова О. Плани-конспекти уроків практичної риторики в 11 класі / О. Глазова // Дивослово. — 2002. — № 3. — С. 33-41; № 4. — С. 33-41.
- Голуб Н. Викладання елементів практичної риторики в 10 класі / Н. Голуб // Українська мова і література в школі. — 2002. — № 3. — С. 4-9; № 4. — С. 4-9.
- Данильчук О. Програма з риторики (1-11 клас) / О. Данильчук, У. Тарасинська // Дивослово. — 2000. — № 7. — С. 34-37.
- Заболотний О.В. Практичні завдання з української мови для 10-11 класів / О.В. Заболотний. — Х. : Основа, 2004. — С. 22-27.
- Кучерук О. Формування комунікативної особистості у процесі вивчення риторики / О. Кучерук // Українська мова і література в школі. — 2003. — № 6. — С. 7-12.
- Пепчук О.Я. Виступ під час дискусії. 10-11 класи / О.Я. Пепчук // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 14. — С. 17-23.
- Равлюк С. Основні ознаки та мовно-структурна організація публічного виступу / С. Равлюк // Українська мова і література в школі. — 2002. — № 6. — С. 11-14.
- Романенко Ю. Підготовка виступу на зборах та семінарських заняттях. Проект уроку з мовленнєвого розвитку для 10 класу / Юлія Романенко // Дивослово. — 2007. — № 4. — С. 6-8.
- Саранді Н. Життя людини — це сукупність промов, від яких залежить її доля. З досвіду викладання практичної риторики в загально-освітньому навчальному закладі нового типу / Наталя Саранді // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2008. — № 5. — С. 18-21.
- Федорчук Т. Організаційні форми, методи і прийоми навчання риторики в старшій школі / Тетяна Федорчук // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 8. — С. 9-16.

2. Укласти детальний план-конспект уроку української мови (за вибором студента)¹:

1. Вступ. Техніка підготовки виступу. Збір матеріалу, його обдумування; конспект ключових слів.
2. Структура виступу: тема, основне у змісті виступу.
3. План виступу; стиль мовлення. Вступ і закінчення виступу.
4. Виступ на зборах, семінарах (заздалегідь не підготовлений).
5. Створення монологічних висловлювань з урахуванням ситуації спілкування.
6. Прес-конференція. Створення монологічних висловлювань.
7. Доповідь і реферат, пов'язані з виучуваними предметами (із залученням науково-популярної літератури).
8. Виступ із доповіддю.
9. Корекція усного мовлення в процесі говоріння.
10. Виразальні засоби риторики: порівняння, метафора, протиставлення, парадокс.
11. Розгорнута відповідь на уроці (екзамені).
12. Дискусія. Виступ під час дискусії.
13. Виступ перед аудиторією: звертання, інтонація, взаємодія зі слухачами.
14. Способи виголошення промови, темп і гучність виступу, поведінка під час виступу.
15. Риторика як наука й мистецтво. Риторичні вимоги до мовця. Імідж оратора. Професійний імідж.
16. Підготовка промови. Конспект публічного виступу.
17. Полеміка в професійному спілкуванні. Полемічні прийоми.
18. Етика полемічної майстерності.
19. Виступ на семінарах, зборах, конференціях, переговори.
20. Монологічне і діалогічне мовлення. Особливості монологічного мовлення в різних сферах спілкування. Виступ на зборах, семінарах, конференціях.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційний момент. Вступне слово викладача. Оголошення теми і мети заняття.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Проведення студентами фрагментів уроків української мови.
4. Написання студентами аналізів планів-конспектів уроків української мови (див. додаток до практичного заняття).
5. Підбиття підсумків заняття. Мотивація оцінювання.

¹ № теми плану-конспекту уроку відповідає порядковому номеру студента в журналі обліку роботи академічної групи.

СХЕМА АНАЛІЗУ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ УРОКУ¹

1. Загальні відомості про урок, його тип, структуру і зміст

1.1. Автор, клас, тема уроку, бібліографічні дані публікації.

1.2. Тип уроку.

1.3. Структура уроку, послідовність етапів і тривалість їх, логічний зв'язок між ними (чи відповідає структура уроку дидактичній меті, логіці навчального процесу; чи пов'язаний наступний етап з попереднім, чи раціонально розподілено час).

1.4. Зміст уроку: науковість, оптимальність (чи відповідає тип і структура уроку його змісту, завданням і меті, а також логіці навчального процесу).

2. Організаційний момент. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок

2.1. Повідомлення теми та мети уроку (обладнання уроку, постановка мети уроку тощо).

2.2. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок (відтворення знань, їх застосування в новій ситуації, поглиблення понять на уроці, актуалізація навичок, способи опитування учнів, застосування методичних прийомів, використання дидактичного матеріалу).

3. Формування нових понять і способів дій (вивчення нового матеріалу)

3.1. Постановка перед учнями основних завдань вивчення теми, здійснення мотивації навчання, способи викликання інтересу до теми.

3.2. Забезпечення реалізації принципів науковості, систематичності, наступності, доступності, проблемності та інших.

3.3. Віддзеркалення питань теми в поясненні вчителя.

3.4. Застосування методів і прийомів, їх поєднання.

3.5. Створення проблемних ситуацій, способи і шляхи їх розв'язання.

3.6. Встановлення міжпредметних зв'язків.

3.7. Зв'язок між етапами уроку.

4. Формування умінь і навичок учнів (закріплення знань, умінь і навичок)

4.1. Добір вправ, їх логічність і послідовність.

4.2. Сприяння добору вправ навчальній, розвивальній та виховній меті уроку.

¹ Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект) / К.М. Плиско. — Х. : Основа, 1995. — С. 232-235.

4.3. Проведення роботи над помилками.

4.4. Поєднання колективної роботи з індивідуальною, диференціація завдань для різних за рівнем підготовки учнів.

4.5. Використання виховних можливостей дидактичного матеріалу та застосування прийомів виховного впливу на учнів.

5. Підбиття підсумків уроку. Мотивація оцінювання

5.1. Правильність формулювання запитань.

5.2. Використання методів і прийомів.

5.3. Поєднання висновків з теми з попередніми темами.

6. Завдання додому

6.1. Обсяг і вид домашнього завдання.

6.2. Передбачення вчителем способів підвищення інтересу учнів до виконання домашнього завдання.

6.3. Диференціація домашніх завдань.

7. Результативність уроку

7.1. Успішність розв'язання на уроці навчальної, розвивальної і виховної мети.

7.2. Практичні уміння й навички, які були вироблені на уроці.

7.3. Елементи уроку, які мали найбільший виховний вплив.

8. Висновки і пропозиції

8.1. Загальна оцінка уроку.

8.2. Рекомендації вчителю для впровадження в практику.

8.3. Способи виправлення недоліків і закріплення успіхів на наступних уроках.

8.4. Удосконалення процесу навчання на уроці, поліпшення якості уроку.

Практичне заняття № 8

Тема: Методика проведення факультативних занять і спецкурсів з української мови.

Мета: ознайомитися з програмами спецкурсів і факультативних занять з української мови; з'ясувати мету й завдання проведення факультативних занять і спецкурсів та технології їх проведення; навчитися добирати систему вправ і завдань до факультативного заняття чи спецкурсу.

План

1. Мета й завдання проведення факультативних занять і спецкурсів з української мови, їх місце в навчально-виховному процесі.
2. Технологія проведення факультативних занять. Програми факультативних курсів. Специфіка роботи на факультативних заняттях.
3. Особливості змісту спецкурсів з української мови.
4. Основні методи і прийоми роботи на спецкурсах і факультативних заняттях.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу

а) базу:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентиліук. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 65-69.
- Методика викладання української мови в середній школі / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, А.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — 2-е вид., перероб. і доп. — К. : Вища шк., 1989. — С. 393-400.

б) допоміжну:

- Збірник курсів за вибором і факультативів з української мови / за заг. ред. К.В. Таранік-Ткачук. — К. : Грамота, 2010.
- Караман С.О. Спецкурс з української мови в гімназії гуманітарного профілю / С.О. Караман // Українська мова і література в школі. — 2000. — № 2. — С. 61-63.
- Програми спецкурсів та факультативів з української мови / упоряд. В. Федоренко, Г. Федяй. — К. : Шкільний світ, 2006. — 120 с.
- Українська мова і література. Програми факультативних і спеціальних курсів : 7–11 класи. — К. : Дивослово, 2007. — Вип. 1.
- Українська мова і література. Програми факультативних та спеціальних курсів : 8–11 класи. — К. : Дивослово, 2008. — Вип. 2.

2. Дібрати систему вправ і завдань до факультативного заняття чи спецкурсу (*тема за власним вибором*).

3. Написати рецензію на програму спецкурсу чи факультативу (*на вибір студентів*)¹:

1. Глазова О. Лексика української мови. Плани-конспекти факультативних занять / Олександра Глазова, Юрій Кузнецов // Методичні діалоги. Газета для вчителів української мови. — 2009. — № 9. — С. 7-12; № 10. — С. 10-16.
2. Даналакі Д. Програма спецкурсу з орфографії в комплексі з іншими розділами мовознавчої науки. 9-10 класи / Дана Даналакі // Українська мова та література. — 2004. — № 46-47. — С. 33-36.

¹ № програми відповідає порядковому номеру студента в журналі академічної групи.

3. Денисова Л. Ономастика рідного краю. Програма факультативного курсу для 10-11 класів / Любов Денисова, Лідія Майструк, Наталія Кравчук // Українська мова та література. — 2004. — № 46-47. — С. 37-39.
4. Денисюк А. Основи журналістики. Програма факультативного курсу для класів з поглибленим вивченням української мови / Любов Денисюк // Дивослово. — 2007. — № 8. — С. 34-38.
5. Заболотний О. Програма спецкурсу для старшокласників «Основи наукової діяльності» / О. Заболотний // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2003. — № 2. — С. 103-106.
6. Коваленко С. Етика ділового спілкування. Програма факультативного курсу / Сергій Коваленко // Методичні діалоги. Газета для вчителів української мови. — 2008. — № 4. — С. 14-19.
7. Ольховська Л. Доторкнутися до специфіки прізвищ / Лариса Ольховська // Українська мова та література. — 2004. — № 12. — С. 28.
8. Романюк Є. Основи культури мовлення. 10-11 клас. Програма курсу / Євген Романюк // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2002. — № 5.
9. Семчук Д. Курс практичної стилістики та культури мовлення : навчальний посібник для старшокласників / Дарія Семчук // Українська мова та література. — 2003. — № 21-23.
10. Синюта В. Програма курсу «Український мовленнєвий етикет» / Валентина Синюта // Українська мова та література. — 2004. — № 35. — С. 22-35.
11. Скляніченко Ю.Ф. Проект програми з стилістики української мови для гімназій з українською мовою навчання. 9-11 класи / Ю.Ф. Скляніченко // Українська мова і література в школі. — 1991. — № 6. — С. 18-25.
12. Цимбалюк В. Мова як генетичний код народу / Василь Цимбалюк // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2007. — № 1. — С. 8-11.
13. Цимбалюк В. Цікава етимологія / Василь Цимбалюк // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2007. — № 1. — С. 5-9.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційний момент. Вступне слово викладача. Оголошення теми і мети заняття.
2. Обговорення теоретичних питань плану практичного заняття.
3. Написання студентами аналізів системи вправ і завдань до факультативного заняття чи спецкурсу (див. практичне заняття № 3).
4. Прослуховування рецензій на програми спецкурсів чи факультативів з української мови, написаних студентами.
5. Підбиття підсумків заняття. Мотивація оцінювання.

ПЛАНИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторне заняття № 1

Тема: Підручники з української мови для 10-11 класів.

Мета: Ознайомитися та проаналізувати принципи побудови шкільних підручників з української мови для 10-11 класів за різними профільними рівнями, їх зміст та систему вправ.

Обладнання: шкільні підручники з української мови для 10-11 класів, схема аналізу шкільних підручників.

Попередня підготовка

1. Підготувати відповіді на такі питання:

- Принципи побудови підручників з української мови для 10-11 класів за різними профільними рівнями.
- Вимоги до підручників з української мови для профільної ланки на сучасному етапі розвитку школи.

2. Опрацювати літературу:

- Таранік-Ткачук К. Методичні рекомендації щодо вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах у 2010-2011 н.р. / Катерина Таранік-Ткачук, Галина Шелехова // Дивослово. — 2010. — № 9. — С. 2-10 (законспектувати зауваги до підручників для 10-11 класів).
- Донченко Т. Підручники мають будуватися на чітких наукових засадах / Тамара Донченко // Українська мова і література в школі. — 2007. — № 4. — С. 4-7.
- Караман С. Технологічні підходи до створення посібників і підручників з української мови для гімназії / Станіслав Караман, Валентина Тихоша // Дивослово. — 2000. — № 4. — С. 36-38.

3. Законспектувати (відповідно до теми заняття):

- Бондаренко Н. Навчання державної мови за новими програмами і підручником. 10 клас / Неллі Бондаренко // Дивослово. — 2010. — № 7. — С. 8-11.
- Горошкіна О. Дидактичні засади підручників «українська мова» для 10-11 класів (рівень стандарту) / Олена Горошкіна, Марія Пентиліук // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 6. — С. 25-32.

4. Переписати в робочі зошити схеми аналізу підручників (див. додаток А до заняття).

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційна частина.
 2. Вступний інструктаж:
- обговорення теоретичних питань теми;

- проведення дискусії «Чи потрібно вдосконалювати структуру шкільних підручників з української мови на сучасному етапі?» (за матеріалами журнальних публікацій);
- пояснення особливостей виконання завдань лабораторної роботи (матеріали, якими дозволяється користуватися; правила виконання записів у зошитах для лабораторних робіт і т. ін.);
- повідомлення теми, мети і послідовності виконання завдань;
- загальні вимоги до оформлення лабораторної роботи.

3. Поточний інструктаж викладача. Самостійне виконання лабораторної роботи «Аналіз підручників з української мови» (*кожен студент аналізує окремих шкільний підручник з поданого переліку на с. 91*) за об'єднаними схемами аналізу підручника (додаток А).

4. Завершальний інструктаж. Підбиття підсумків заняття.

Додаток А

СХЕМА АНАЛІЗУ ПІДРУЧНИКА

Автори, назва, видавництво, рік видання підручника, загальна кількість сторінок.

Науковість змісту підручника

1. Дотримання в підручнику вимог Державного стандарту загальної середньої освіти.

2. Відповідність навчальній програмі щодо структури, обсягу і розгляду матеріалу, співвідносність розділів, параграфів з навчальним часом, відведеним на його вивчення.

3. Дотримання вимог щодо побудови текстів, виділення в них основного змісту і доповнення (запитань, пояснення лінгвістичного матеріалу, посилання на попередні параграфи, інші навчальні книги тощо).

4. Наявність у підручнику таких структурних елементів, як вступ, висновки, узагальнювальні тексти, наочні схеми, таблиці, що ілюструють змістово-логічні, структурно-функціональні зв'язки фрагментів навчального матеріалу в загальній системі предмета, завдання для систематизації.

5. Умотивованість поділу навчального матеріалу на розділи, їх послідовність, наявність зв'язків між ними; цілісний виклад матеріалу в підручнику.

6. Оптимальність обсягу підручника, співвіднесення його із предметним змістом, можливістю забезпечити опанування учнем програмового змісту в результаті навчальної діяльності як під керівництвом учителя, так і самостійно.

7. Відбір й наявність базових знань у системі, що забезпечує їхнє міцне засвоєння.

8. Диференціація знань: за видами (теорія, поняття, правило, приклади тощо); за фундаментальним спрямуванням (найбільш важливі базові й опорні приклади); за системно-творчим фактом (частина цілого, ціле як частина, системи більш високого рівня, додатковий матеріал тощо).

9. Наявність у підручнику вправ на порівняння, вибірковий аналіз, розпізнавання та виділення основного, встановлення взаємозв'язку, групування, класифікація, узагальнення та систематизація тощо.

10. Методологічна обґрунтованість у підручнику, розкриття основних понять, фактів, висновків, теорій.

11. Розгляд системи знань в єдності з методами пізнання, застосування знань на практиці.

12. Розкриття наукових положень відповідно до досягнень сучасної лінгвістичної теорії.

13. Наявність змістових ліній та дидактичних прийомів для забезпечення усвідомлення і розуміння учнями теоретичних пояснень і емпіричних даних у навчальному матеріалі.

14. Чіткість аргументацій, логічність побудови висновків.

15. Коректність введення наукових понять, їхня відповідність устаеленій термінології.

16. Відзеркалення еволюції наукових ідей, ролі діячів науки, насамперед вітчизняних учених, у розвитку мовознавчої науки.

17. Зв'язок змісту підручника з життям, із завданнями виховання дитини як особистості, забезпечення розвитку її здібностей й обдаровувань.

18. Наявність навчальних ситуацій, різнорівневих завдань, для формування ключових компетентностей, а також для самоосвітньої діяльності.

19. Наявність ситуацій, які створюють умови для педагогічної творчості учителя.

20. Наявність ситуацій, які сприяють формуванню життєвої компетенції (тобто, які можуть знадобитися в повсякденному житті).

Структура змісту

1. Чіткість і послідовність структурування навчального матеріалу.

2. Наявність інтегровальних розділів у підручнику.

3. Рівномірність розподілу між розділами.

4. Послідовність етапів роботи всередині розділу, параграфу (ключові питання, рекомендації тощо).

Доступність змісту

1. Відповідність складності та обсягу матеріалу можливостям його засвоєння учнями певної вікової групи на належному рівні й за встановлений час; особистісна зорієнтованість навчального матеріалу.

2. Відповідність основних питань, завдань, вправ, практичних робіт, завдань з розвитку зв'язного мовлення віковим особливостям учнів.

3. Придатність змісту підручника для організації самоосвіти учнів, розвитку творчого мислення, формування узагальнювальних та інших груп компетентностей.

4. Наочність і конкретність викладу матеріалу в підручнику.

5. Достатність довідкового забезпечення.

6. Наявність у тексті підручника елементів пояснення (роздуми, доведення, висновки тощо).

7. Відповідність лексико-синтаксичної складності тексту віковим особливостям, емоційності викладу.

8. Дотримання узгодженості із суміжними предметами, наступності раніше вивченого матеріалу.

Навчально-методичний апарат

1. Методична доцільність системи введення наукових понять, основних положень і висновків, вибору способу викладу.

2. Наявність засобів підвищення мотивації до навчання, розвитку інтересів учнів до предмета.

3. Наявність засобів самоконтролю і самооцінки засвоєння теоретичного й практичного матеріалу.

4. Прикладна спрямованість змісту.

5. Методична цінність ілюстративного матеріалу, достатність і доцільність апарату орієнтування (передмова, зміст, рубрикації, сигнали-символи, покажчики різних типів, колонтитул (заголовки розділів, параграфів тощо)).

6. Чіткість зображеного на ілюстраціях.

7. Супроводження ілюстрацій підписами, текстами; їх дочетність.

8. Унаочнення ілюстрацією потрібної інформації.

9. Ілюстративний матеріал як самостійне джерело інформації.

10. Наявність графіків, схем, таблиць, діаграм; їх практичне застосування.

Придатність до самостійного використання

1. Визначення чітких завдань на навчальний рік у підручнику.

2. Визначення завдань кожного розділу.

3. Визначення завдань на кожен урок.
4. Відповідність навчальних завдань вимогам програми.
5. Наявність завершальних структурних складників (підсумок, узагальнювальна таблиця, інтегрувальна ситуація, тестових завдань, узагальнювальної вправи тощо).
6. Аргументованість висновків.
7. Рекомендації з використання додаткових засобів навчання (аудіовізуальних та відеоматеріалів, наочних посібників, електронних ресурсів тощо).

Засоби полегшення роботи з навчальною книгою

1. Наявність у підручнику передмови (вступу).
2. Наявність у вступі чи передмові пояснення щодо способів послугоування підручником для учнів і вчителів.
3. Наявність додатків, словників, довідкових та інших таблиць.

Пропоновані методики

1. Наявність взірців виконання вправ і завдань.
2. Наявність пропозицій щодо написання текстів (рефератів, переказів творів, ділових паперів тощо).
3. Наявність інтерактивних, колективних, індивідуальних форм роботи.
4. Наявність порад учням щодо розв'язання навчальних проблем.

Загальний висновок

Лабораторне заняття № 2

Тема: Написання плану-конспекту уроку української мови для 10-11 класів (рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень).

Мета: Навчитися укладати детальний план-конспект уроку з української мови для учнів 10-11 класів.

Обладнання: шкільні підручники з української мови для 10-11 класів, дидактичні матеріали з української мови.

Попередня підготовка

1. Підготувати відповіді на такі питання:

- Структура плану-конспекту уроку української мови. Сучасні вимоги.
- Методи і прийоми навчання на уроках української мови у профільній ланці.
- Засоби навчання на уроках української мови в старшій школі.

2. Опрацювати літературу:

а) базову:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 78-108.
- Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії / С.О. Караман. — К. : Ленвіт, 2000. — С. 78-99.
- Методика викладання української мови в середній школі / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, Л.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — С. 89-151.
- Методика вивчення української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентилюк та ін. — К. : Рад. шк., 1987. — С. 13-32.
- Остапенко Н.М. Технологія сучасного уроку української мови / Н.М. Остапенко, Т.В. Симоненко, В.М. Руденко. — К. : Академія, 2011. — 248 с.

б) допоміжну:

- Гавран І. Синтаксичні конструкції різного рівня: словосполучення, просте і складне речення у 10 класі / І. Гавран // Українська мова та література. — 2002. — № 2. — С. 7-8.
- Дерев'яно Л. Фонетика. Систематизація і узагальнення в 10 класі / Лариса Дерев'яно // Українська мова та література. — 2001. — № 10. — С. 4-5.
- Заболотний О.В. Практичні завдання з української мови для 10-11 класів / О.В. Заболотний. — Х. : Основа, 2004. — 96 с.
- Золотарьова А. Роль фразеологізмів у мовленні. Урок-круглий стіл у 10 класі / Алла Золотарьова // Дивослово. — 2008. — № 2. — С. 17-20.
- Коваленко С. «Живи, Україно, живи для краси, для сили, для правди, для волі!». Інтегрований урок — лінгвостилістичне дослідження в 11 класі / Сергій Коваленко, Лариса Маліченко, Олена Нечипоренко // Дивослово. — 2011. — № 8. — С. 35-39.
- Нечволод А. Ускладнені сполучникові складні речення. Урок — лабораторно-практична робота. 11 клас / Любов Нечволод // Українська мова та література. — 2004. — № 33. — С. 10-14
- Українська мова за новою програмою : 11 клас / упоряд. Н. Коржова, Н. Корнієвська. — К. : Шк. світ, 2011. — 128 с.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційна частина.

2. Вступний інструктаж:

- обговорення теоретичних питань теми;
- пояснення особливостей виконання завдань лабораторної роботи (матеріали, якими дозволяється користуватися; правила виконання записів у зошитах для лабораторних робіт і т. ін.);
- повідомлення теми, мети і послідовності виконання завдань;
- загальні вимоги до оформлення лабораторної роботи.

3. Поточний інструктаж викладача. Самостійне виконання лабораторної роботи (кожен студент укладає детальний план-конспект уроку з теми, поданої в переліку додатку А).

4. Завершальний інструктаж. Підбиття підсумків заняття.

Додаток А¹

ПЕРЕЛІК ТЕМ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (10 КЛАС)

1. Місце фонетики та орфоєпії в національно-мовному просторі особистості. З історії української фонетики.
2. Основні фонетичні одиниці української мови: звук, склад, фонетичне слово, фраза.
3. Звук мовлення і фонема. Особливості реалізації фонем в мовленні. Інваріант, позиційний варіант фонем.
4. Позиційні чергування приголосних звуків. Основні історичні чергування приголосних звуків при словозміні і словотворенні. Чергування [o] та [e] з [i]. Чергування [o] і [e] з нулем звука. Чергування [o] з [e] після ж, ч, ш, дж, та [й].
5. Чергування [г], [к], [х] із [ж], [ч], [ш] та [з], [ц], [с]. Основні випадки чергування у – в, і – й, з – із – зі (зо).
6. Асимілятивні процеси у групах приголосних. Відбиття цих явищ на письмі.
7. Дисимілятивні процеси, подовження у групах приголосних. Відбиття цих явищ на письмі.
8. Подовження і спрощення у групах приголосних. Відбиття цих явищ на письмі. Приставні приголосні. Метатеза.
9. Основні норми сучасної літературної вимови. Особливості вимови голосних, деяких приголосних звуків та їх сполучень (гортанного і проривного звуків [г] і [г'], сонорних, [дж], [дз], шиплячих [ж], [ч], [ш], задньоязикових [г], [к], [х], груп приголосних (уподібнення, спрощення), м'яких і пом'якшених, а також подовжених приголосних). Повноголосся як одна із основних характеристик української вимови. Вимова слів з апострофом.
10. Соціолінгвістичні фактори, що впливають на вимову людини. Основні джерела нормативного мовлення. Мова ЗМІ, дикторів радіо і телебачення. Сценічна мова. Причини відхилення від орфоєпічних норм. Місце сім'ї в мовному вихованні особистості. Територіальні варіанти літературної вимови.
11. Вимова деяких граматичних форм. Особливості вимови імен та по батькові. Інтонаційні особливості українського мовлення. Смыслорозрізнявальна функція інтонації.

¹ На теми плану-конспекту уроку відповідає порядковому номеру студента в журналі обліку роботи академічної групи.

12. Наголос в українській мові, його види (емфатичний, фразовий, логічний). Роль наголосу в розрізненні слів і їх форм. Наявність вільного рухомого наголосу в словах. Паралельне наголошування. Семантико-граматична диференціація лексем за допомогою наголосу. Тенденції українського мовлення на сучасному етапі.
13. З історії становлення і розвитку української графіки й орфографії. Основні принципи української орфографії: фонетичний, морфологічний, традиційний, диференціюючий. Характеристика написань за цими принципами.
14. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів.
15. Позначення м'якості приголосних на письмі буквами ь, я, ю, є, і; сполучення йо,ьо. Складні випадки правопису м'якого знака.
16. Складні випадки правопису апострофа. Вживання великої літери. Лапки у власних назвах.
17. Написання складних слів разом, окремо, через дефіс.
18. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ.
19. Складоподіл і правила переносу слів з рядка в рядок. Графічне скорочення слів.
20. Правопис географічних назв. Написання слів іншомовного походження. Історичний коментар до різних мовних явищ.
21. Слово як основна одиниця мови. Ознаки слова. Лексичне значення слова. Типи лексичних значень.
22. Походження і розвиток лексичного значення. Слово і поняття. Системні відношення в лексиці української мови.
23. Семасіологія як учення про значення слів і виразів. Оцінні властивості слів.
24. Багатозначні й однозначні слова. Пряме і переносне значення (метафора, метонімія, синекдоха).
25. Омоніми, їх види: омоформи, омофони, омографи, міжмовні омоніми. Повні і неповні омоніми. Поняття про пароніми.
26. Синоніми та їх види. Синонімічний ряд. Антоніми та їх види.
27. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Слова, успадковані з індоєвропейських та східнослов'янських мовних спільностей. Українізми в лексичному складі інших мов (російської, білоруської, польської).
28. Запозичена лексика як джерело збагачення лексичного складу мови. Латинські і грецькі елементи у складі різних груп лексики. Причини і джерела лексичних запозичень.
29. Слова іншомовного походження та інтернаціоналізми у складі української мови. Нові іншомовні запозичення. Кальки. Варваризми.

30. Поняття про старослов'янську мову, її ознаки, роль в розвитку української мови.
31. Загальноживані слова. Лінгвокультуреми — слова з національно-культурним компонентом значення. Лексичне багатство діалектної лексики. Етнографізми.
32. Топоніміка й ономастика у складі української лексики. Етимологія.
33. Розмовна, просторічна, емоційно забарвлена лексика.
34. Молодіжний сленг. Екзотизми. Пуризми.
35. Специфічно професійна лексика. Терміни. Наукова лексика. Філологічні, лінгвістичні, літературознавчі терміни.
36. Канцеляризми. Штамп.
37. Застарілі слова та їх різновиди. Архаїзми, історизми. Можливість відтворення духовної культури за архаїчною лексикою.
38. Неологізми. Причини і шляхи виникнення нових слів. Загальномовні та авторські неологізми.
39. Фразеологічні одиниці української мови: фразеологічні єдності, фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення.
40. Основні ознаки фразеологізмів. Джерела української фразеології. Національна специфіка української фразеології. Актуальні проблеми української фразеології на сучасному етапі розвитку мовознавчої науки.
41. Прислів'я і приказки, крилаті вислови.
42. Стейкі народні порівняння. Побаження, приповідки, каламбури, їх оцінний зміст.
43. Багатозначність, синонімія та антонімія фразеологізмів.
44. Фразеологія власне українського походження. Фразеологізми з античної міфології. Фразеологія художнього мовлення, наукова, публіцистична, офіційно-ділова. Фразеологізми з професійної мови. мовні кліше, штампи, складні найменування.
45. Крилаті вислови. Фразеологічні запозичення з інших мов.
46. Словники як відображення історії і культури українського народу. Загальні відомості про словники.
47. Основні типи словників, особливості їх побудови. Енциклопедичні, лінгвістичні (одномовні, двомовні, перекладні) словники. Відмінність словникових статей у різних словниках.
48. З історії лексикографії. Словник Лаврентія Зизанія (1596 р.), «Лексикон» Памво Беринди (1627 р.).
49. Сучасні словники української мови. Українські електронні словники.
50. Морфемна і словотвірна структура слова. Мотивоване і мотивуюче слово, структурно-семантичні зв'язки між ними.
51. Основа похідна і непохідна. Твірна основа та словотворчий формант.

52. Словотвірний тип і словотвірне значення.
53. Основні способи словотвору в сучасній українській мові: морфологічні й неморфологічні.
54. Історичні зміни в морфемному складі слова: спрощення, перерозклад, ускладнення. Сучасні тенденції в українському словотворі. Етимологія як учення про походження слів.
55. Словотвір іменників на позначення назв жителів певного населеного пункту. Творення присвійних прикметників. Творення прикметникових форм від різних географічних назв. Переклад російських лексем на позначення назв осіб за професією українською мовою.
56. Основні способи творення дієслів, прислівників.
57. Складні, складноскорочені слова, способи їх творення та написання.
58. Граматичні категорії, граматичні значення і граматичні форми. Основні способи вираження граматичних значень.
59. Основні поняття морфології. Словозміна. Парадигма. Словоформа.
60. Повнозначні та службові частини мови. Вигуки і модальні слова. Взаємоперехід частин мови.
61. З історії вивчення частин мови. Складні випадки правопису різних частин мови.

Лабораторне заняття № 3

Тема: Методика проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму в 10-11 класах.

Мета: Ознайомитися з методикою проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму в 10-11 класах та навчитися добирати до них вправи, завдання, дидактичний матеріал.

Обладнання: шкільні підручники з української мови для 10-11 класів, дидактичні матеріали з української мови, публікації у фахових періодичних виданнях.

Попередня підготовка

1. Підготувати відповіді на такі питання:

1. Значення орфографії та пунктуації на уроках української мови в профільній ланці. Принципи методики навчання орфографії та пунктуації.
2. Методи, прийоми та види вправ з орфографії та пунктуації.
3. Особливості проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму в 10-11 класах.

2. Опрацювати літературу:

а) базову:

- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 216-224; 238-249.
- Методика викладання української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентилюк та ін. — К. : Вища школа, 1987. — С. 166-193.
- Методика викладання української мови в середній школі / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, Л.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — С. 279-322.

б) допоміжну:

- Бакіна Т.С. Практикум з пунктуації. Вправи та відповіді / Т.С. Бакіна. — Тернопіль : Мандрівець, 2004. — 208 с.
- Виногорова Е. Орфографічні практикуми з мови. 5-11 класи / Емма Виногорова // Українська мова та література. — 2002. — № 35. — С. 18-22.
- Горбачук В.Т. Види диктантів і методика їх проведення / В.Т. Горбачук. — К. : Рад. школа, 1989. — 96 с.
- Заболотний О. Синтаксис і пунктуація на уроках української мови / О. Заболотний. — Кам'янець-Подільський : Абетка, 2002. — 136 с.
- Заболотний О.В. Практикум з орфографії // Заболотний О.В. Практичні завдання з української мови для 10-11 класів / О.В. Заболотний. — Х. : Основа, 2004. — С. 27-37.
- Захарова Г. Орфограма. Принципи українського правопису. Урок-практикум у 10 класі / Галина Захарова // Дивослово. — 2010. — № 7. — С. 15-17.
- Козачук Г.О. Підвищення грамотності учнів / Г.О. Козачук. — К. : Освіта, 1995. — 161 с.
- Новосолова В. Узагальнення й систематизація найважливіших відомостей з орфографії (завдання в тестовій формі для контролю навчальних досягнень старшокласників) / Валентина Новосолова // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 6. — С. 57-64.
- Стоян Л.М. Українська мова : посібник з орфографії та пунктуації / Л.М. Стоян. — К. : Наукова думка, 2000. — 104 с.
- Тоцька Н.І. Українська пунктуація: практикум / Н.І. Тоцька. — К. : Вища школа, 1990. — 160 с.
- Українська мова за новою програмою : 11 клас / упоряд. Н. Коржова, Н. Корнієвська. — К. : Шк. світ, 2011. — 128 с.
- Шкуратяна Н.Г. Методика вивчення орфографії / Н.Г. Шкуратяна. — К. : Рад. школа, 1985. — 133 с.

3. Підготувати повідомлення на 2-3 хв. за статтями (за вибором студентів):

- Боженко С. Ефективні методи та прийоми навчання орфографії й пунктуації / С. Боженко // Українська мова та література. — 2013. — № 16. — С. 4-10.

- Вербовий О. Як покращити орфографічну та пунктуаційну грамотність учнів. Редагування окремих речень у формі гри. 10-11 клас / Олег Вербовий // Українська мова та література. — 2002. — № 47. — С. 17-21.
- Грона Н. Використання алгоритмів для формування орфографічної навички / Наталія Грона // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 2. — С. 15-18.
- Купцова В. Орфографічна пам'ятка гімназиста / Валентина Купцова // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2007. — № 1. — С. 70-76.
- Маленко О.О. Вдосконалюймо пунктуаційну грамотність / О.О. Маленко // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 15. — С. 28-32.
- Попович І. До проблеми підвищення орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів / Ірина Попович // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 3. — С. 13-18.
- Райська Л. Удосконалення навичок правопису не (на матеріалі 10-11 класів) / Любов Райська // Дивослово. — 2000. — № 4. — С. 38-40.
- Хом'як І. Дослідне навчання орфографії, його характеристика і перспективи / Іван Хом'як // Українська мова і література в школі. — 2002. — № 7. — С. 35-37.
- Шаблій О.Д. Чотири кроки до орфографічної майстерності. Лайливість — це хвороба чи ознака сучасності? 10 клас / О.Д. Шаблій // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 11. — С. 6-9.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційна частина.

2. Вступний інструктаж:

- обговорення теоретичних питань теми;
- виступи студентів за публікаціями у фахових журналах;
- пояснення особливостей виконання завдань лабораторної роботи (матеріали, якими дозволяється послуговуватися; правила виконання записів у зошитах для лабораторних робіт і т. ін.);
- повідомлення теми, мети і послідовності виконання завдань;
- загальні вимоги до оформлення лабораторної роботи.

3. Поточний інструктаж викладача. Самостійне виконання лабораторної роботи «Методика проведення уроків орфографічно-пунктуаційного практикуму в 10-11 класах» (*кожен студент укладає детальний план-конспект уроку орфографічно-пунктуаційного практикуму, добирає методи, прийоми, вправи і дидактичний матеріал відповідно до культурологічної змістової лінії та принципів диференційованого навчання*).

4. Завершальний інструктаж. Підбиття підсумків заняття.

**ТЕМАТИКА ОРФОГРАФІЧНО-ПУКТУАЦІЙНОГО
ПРАКТИКУМУ**

1. Основні пунктограми в простому ускладненому реченні. Пунктуаційний аналіз.
2. Основні пунктограми в реченнях з відокремленими членами. Пунктуаційний аналіз.
3. Основні пунктограми в реченнях з однорідними членами, звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Пунктуаційний аналіз.
4. Основні пунктограми у складному реченні. Пунктуаційний аналіз.
5. Основні пунктограми в складносурядному реченні. Пунктуаційний аналіз.
6. Основні пунктограми в складнопідрядному реченні. Пунктуаційний аналіз.
7. Основні пунктограми в складносурядному реченні. Пунктуаційний аналіз.
8. Основні пунктограми в складному безсполучниковому реченні. Пунктуаційний аналіз.
9. Основні пунктограми в складному реченні з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку. Пунктуаційний аналіз.
10. Основні пунктограми в простому і складному реченні. Пунктуаційний аналіз.
11. Основні пунктограми в реченні з прямою мовою, репліками і цитатами. Пунктуаційний аналіз.
12. Складні випадки вживання орфограм у самостійних і службових частинах мови. Орфографічний аналіз.
13. Основні орфограми в коренях, префіксах та суфіксах. Орфографічний аналіз.
14. Правопис іменників і прикметників. Орфографічний аналіз.
15. Правопис числівників і займенників. Орфографічний аналіз.
16. Правопис дієслів і дієслівних категорій. Орфографічний аналіз.
17. Правопис прийменників, сполучників, часток і вигуків. Орфографічний аналіз.
18. Складні випадки правопису прислівників. Орфографічний аналіз.
19. Складні випадки правопису іменних частин мови. Орфографічний аналіз.
20. Написання імен по батькові, прізвищ. Орфографічний аналіз.
21. Складні випадки правопису ненаголошених голосних, знака м'якшення, апострофа. Орфографічний аналіз.

¹ № теми плану-конспекту уроку відповідає порядку номеру студента в журналі обліку роботи академічної групи.

Лабораторне заняття № 4

Тема: Методика мовленнєвого розвитку учнів 10-11 класів. Написання плану-конспекту уроку розвитку зв'язного мовлення.

Мета: Навчитися укладати плани-конспекти уроків розвитку зв'язного мовлення для учнів 10-11 класів.

Обладнання: шкільні підручники з української мови для 10-11 класів, збірники переказів з української мови, чинні програми з української мови для 10-11 класів, дидактичні матеріали з української мови.

Попередня підготовка

1. Підготувати відповіді на такі питання:

- Програмні вимоги до мовленнєвої змістової лінії (рівні стандарту, академічний і профільний).
- Особливості уроків розвитку зв'язного мовлення у старших класах.
- Види творчих робіт учнів 10-11 класів.
- Методи і прийоми роботи на уроках розвитку зв'язного мовлення у старших класах.

2. Опрацювати літературу:

а) базову:

- Методика викладання української мови в середній школі : навчальний посібник / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, Л.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — С. 322-381.
- Методика вивчення української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентиліук та ін. — К. : Рад. шк., 1987. — С. 193-201.
- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентиліук. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 259-349.
- Шелехова Г.Т. Уроки розвитку зв'язного мовлення в старших класах / Г.Т. Шевчук. — К. : Альфа-М, 1996 (вибірково).

б) допоміжну:

- Боднар О.С. Рідна мова. Письмові творчі роботи : коментарі та зразки. 10-11 класи / О.С. Боднар. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2005. — 88 с.
- Довга О.М. Як писати твір / О.М. Довга. — К. : Просвіта, 1995. — 248 с.
- Заболотний О.В. Практичні завдання з української мови для 10-11 класів / О.В. Заболотний. — Х. : Основа, 2004. — С. 85-93.
- Караман С.О. Українська мова: Як писати переказ / С.О. Караман. — К. : Магістр-S, 1998. — 244 с.

- Ляшенко М.Б. Формування мовленнєвої компетенції учня на уроках української мови / М.Б. Ляшенко // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 12. — С. 6-11.
- Мірошник С. Оригінальні творчі роботи старшокласників / Світлана Мірошник // Дивослово. — 2003. — № 9. — С. 34-38.
- Таровита І. Підготовка до написання судження. Урок в 11 класі / Ірина Таровита // Дивослово. — 2010. — № 4. — С. 11-13.
- Тихоша В. Матеріали до уроків мовленнєвого розвитку. 11 клас / Валентина Тихоша // Дивослово. — 2008. — № 2. — С. 15-16.
- Шуневич О. Формування в старшокласників умінь складати конспект навчального тексту на уроках рідної мови / Оксана Шуневич // Українська мова і література в школі. — 2006. — № 2. — С. 10-17.

3. Порівняти програмні вимоги до мовленнєвої змістової лінії рівня стандарту, академічного і профільного рівнів):

- Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). Рівень стандарту / укладачі: М.І. Пентилюк, О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна. — К. : Грамота, 2011.
- Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний напрям (історичний, правовий, філософський профілі); філологічний напрям (профіль — іноземна філологія); художньо-естетичний напрям. Академічний рівень / укладачі: Г.Т. Шелехова, В.І. Новосолова, Я.І. Остаф. — К. : Грамота, 2011.
- Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям. Профіль — українська філологія. Профільний рівень / укладачі: Л.І. Мацько, О.М. Семенов. — К. : Грамота, 2011.

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційна частина.

2. Вступний інструктаж:

- обговорення теоретичних питань теми;
- пояснення особливостей виконання завдань лабораторної роботи (матеріали, якими дозволяється послуговуватися; правила виконання записів у зошитах для лабораторних робіт і т. ін.);
- повідомлення теми, мети і послідовності виконання завдань;
- загальні вимоги до оформлення лабораторної роботи.

3. Поточний інструктаж викладача. Самостійне виконання лабораторної роботи «Методика мовленнєвого розвитку учнів 10-11 класів. Написання плану-конспекту уроку розвитку зв'язного мовлення» (*кожен студент пише план-конспект уроку розвитку зв'язного мовлення*).

4. Завершальний інструктаж. Підбиття підсумків заняття.

ТЕМАТИКА УРОКІВ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

1. Конспект як різновид стислого переказу висловлювань, що сприймаються на слух. Бібліографія. Анотація.
2. Контрольний переказ. Конспект прочитаного (художнього твору, публіцистичної та науково-популярної статті).
3. Відгук про твір мистецтва в публіцистичному стилі. Добір матеріалів.
4. Стаття в газету дискусійного характеру публіцистичного стилю.
5. Тематичні виписки (тези, конспект) прочитаної науково-популярної статті за профілем (письмово).
6. Розгорнуте повідомлення в науковому стилі за попередньо складеним планом (тезами, конспектом) (усно).
7. Етичні норми мовленнєвої культури. Етика професійного спілкування.
8. Мовленнєва діяльність, види її. Вимоги до культури мовлення (змістовність, логічна послідовність, виразність, точність, дочерність, правильність).
9. Поняття культури мовлення і спілкування. Професійне спілкування. Контактне й дистантне спілкування. Вербальні й невербальні засоби спілкування.
10. Твір-нарис про людину — видатного представника певної професії (винахідника, ученого, дослідника, конструктора) (письмово).
11. Бібліографія. Реферат.
12. Поняття комунікації як діяльності учасників спілкування. Усне й писемне ділове спілкування.
13. Комунікація в професійній сфері. Особистість і комунікативна діяльність. Етика професійного спілкування.
14. Міжкультурна комунікація і професійна діяльність. Символіка в міжмовній комунікації.
15. Мовленнєва ситуація. Мовленнєві ролі та наміри мовця і слухача. Мовленнєва тактика. Мовні засоби мовленнєвої ситуації. Причини комунікативних помилок.
16. Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації (неофіційна розмова).
17. Поняття про текст як продукт мовленнєвої діяльності. Текстотворювальні категорії. Закономірності побудови тексту. Інформаційна переробка текстів різних функціональних стилів і жанрів. Написання тез, конспектів, анотацій, рефератів. Можливості комп'ютерних текстових редакторів.

¹ № теми плану-конспекту уроку відповідає порядковому номеру студента в журналі обліку роботи академічної групи.

18. Усний вибірковий переказ тексту художнього стилю (навчальний).
19. Стаття в газету на морально-етичну тему (навчальний твір).
20. Творчий переказ тексту художнього стилю.
21. Творчий переказ тексту художнього стилю з продовженням.
22. Тематичні виписки, тези, конспект науково-популярної статті.
23. Відгук на кінофільм.
24. Твір-роздум на морально-етичну тему у публіцистичному стилі.
25. Творчий переказ тексту з продовженням (висловлювання власного ставлення до події, героїв, їхніх вчинків).
26. Відгук на спектакль.
27. Відгук на самотійно прочитану книгу.
28. Твір-роздум у публіцистичному стилі на морально-етичну тему.
29. Контрольний письмовий твір на суспільну тему в публіцистичному стилі.
30. Читання мовчки тексту наукового стилю. Переглядове читання (практично).
31. Аудіювання тексту наукового стилю (критичне). Оцінка прочитаного.

Лабораторне заняття № 5

Тема: Презентація методичних ідей.

Мета: Набути вміння та навички робити професійні нотатки майбутнього вчителя-словесника профільної ланки; представляти власні шляхи розв'язання певної методичної проблеми перед загалом, демонструвати ораторські та комунікативні здібності.

Обладнання: комп'ютер, методичні матеріали з української мови, плани-конспекти уроків, дидактичні матеріали.

Попередня підготовка

1. Опрацювати літературу:

- Методика викладання української мови в середній школі : навчальний посібник / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, А.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — С. 431-438.
- Методика вивчення української мови в школі / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентілюк та ін. — К. : Рад. шк., 1987. — С. 32-41.
- Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентілюк. — К. : Ленвіт, 2005. — С. 382-392.

2. Упорядкувати теку допоміжних матеріалів для викладання окремих тем з української мови в 10-11 класах: зошит з лекційними, практичними і лабораторними заняттями; плани-конспекти уроків, аналізи уроків та ін.

3. Підготувати творчий звіт про дослідження самостійно обраної методичної теми, складниками якого є теоретична і практична частини, зокрема плани-конспекти уроків, система вправ і завдань, дидактичний матеріал тощо (див. додаток до заняття).

АУДИТОРНА РОБОТА

1. Організаційна частина.

2. Вступний інструктаж:

- вступне слово викладача;
- пояснення особливостей виконання завдань лабораторної роботи (матеріали, якими дозволяється користуватися; правила виконання записів у зошитах для лабораторних робіт і т. ін.);
- повідомлення теми, мети і послідовності виконання завдань;
- загальні вимоги до оформлення лабораторної роботи.

3. Поточний інструктаж викладача. Презентація методичних розробок:

- прослуховування й аналіз творчих звітів про дослідження самостійно обраної методичної теми.

4. Завершальний інструктаж. Підбиття підсумків заняття.

Додаток А¹

ТЕМИ ДЛЯ МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Шляхи формування мовної особистості випускника.
2. Проблемність на уроках мови у профільній ланці.
3. Розвиток пізнавальних здібностей учнів на уроках української мови.
4. Диференційоване навчання на уроках української мови в профільній ланці.
5. Удосконаленням усного мовлення учнів 10-11 класів.
6. Удосконаленням писемного мовлення учнів 10-11 класів.
7. Організація самостійного вивчення учнями матеріалу за підручником.
8. Впровадження нетрадиційних методів навчання на уроках української мови в 10-11 класах.

¹ Це теми для досліджень відповідає порядку номеру студента в журналі обліку роботи академічної групи.

9. Вдосконалення культури мовлення учнів 10-11 класів.
10. Вдосконалення риторичних умінь на уроках української мови у профільній ланці.
11. Розвиток текстотворчих умінь старшокласників.
12. Удосконалення навичок читання на уроках української мови у профільній ланці.
13. Формування правописних умінь і навичок на уроках української мови у профільній ланці.
14. Формування пунктуаційних умінь і навичок на уроках української мови у профільній ланці.
15. Формування стилістичних компетентностей на уроках української мови у профільній ланці.
16. Текст як основний засіб навчання української мови в профільній ланці.
17. Методика використання словників і довідкової літератури на уроках української мови у профільній ланці.
18. Роль Інтернету в мовній і мовленнєвій освіті старшокласників.
19. Удосконалення вмінь складати діалоги на уроках української мови у профільній ланці.
20. Етичні норми мовленнєвої культури на уроках української мови у профільній ланці.

ПЕРЕЛІК МОНОГРАФІЙ, ПОСІБНИКІВ І ПУБЛІКАЦІЙ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ

Монографії та посібники

1. Бакум З.П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії : монографія / Зінаїда Павлівна Бакум. — Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. — 338 с.
2. Глазова О.П. Українська мова, 10-11 клас. Матеріали до уроків : посібник для вчителя / О.П. Глазова. — Х. : Веста : Ранок, 2000. — 174 с.
3. Глазова О.П. Рідне слово, 11 клас : посібник з розвитку зв'язного мовлення для учнів / О.П. Глазова. — К. : Магістр-S, 2000. — 56 с.
4. Глазова О.П. Рідне слово, 10 клас : посібник з розвитку зв'язного мовлення для учнів / О.П. Глазова. — К. : Магістр-S, 2000. — 52 с.
5. Глазова О. Рідна мова : види контролю для оцінювання знань і вмінь за 12-бальною системою : 11 клас / О. Глазова. — К. : Ред. журн. «Дивослово», 2001. — 64 с.
6. Глазова О. Рідна мова : види контролю для оцінювання знань і вмінь за 12-бальною системою : 10 клас / О. Глазова. — К. : Ред. журн. «Дивослово», 2001. — 64 с.
7. Глазова О.П. Рідна мова. 11 клас. Плани-конспекти уроків / О.П. Глазова. — Х. : Веста : Ранок, 2003. — 272 с.
8. Глазова О.П. Рідна мова. 11 клас. Плани-конспекти уроків / О.П. Глазова. — Х. : Веста : Ранок, 2007. — 279 с.
9. Довга О.М. Як писати твір / О.М. Довга. — К. : Просвіта, 1995. — 248 с.
10. Довлетова С.А. Українська мова: Стилїстика. Культура мови / С.А. Довлетова. — Х. : Країна мрій, 2003. — 64 с.
11. Забашта Л. Узагальнення й систематизація знань з української мови. 10 клас / Любов Забашта. — К. : Освіта, 1991. — 160 с.
12. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії / С.О. Караман. — К. : Ленвіт, 2000. — 272 с.
13. Кордун П.П. Збірник вправ із стилїстики / П.П. Кордун. — К. : Рад. школа, 1987. — 160 с.
14. Міяновський Е. Українська мова. 10 клас. Орфографія та розвиток мовлення / Е. Міяновський, Л. Паламарчук. — Тернопіль : Посібники і підручники, 1998. — 96 с.
15. Міяновський Е. Українська мова. Синтаксис, пунктуація, розвиток мовлення. 11 клас / Е. Міяновський, Л. Паламарчук. — Тернопіль : Посібники і підручники, 1998. — 96 с.
16. Навчальні мовні ситуації : навчально-методичні матеріали для самостійної роботи учнів 10-11 класів / уклад. І.Я. Ваврів. — Тернопіль : Мандрівець, 1998. — 63 с.
17. Нечволод А.І. Риторика : збірник навчальних і контрольних вправ та завдань. 10-11 класи / А.І. Нечволод, В.В. Паращич. — Х. : Торсінг, 2004. — 176 с.

18. Палихата Е.Я. Уроки рідної мови. Елементи практичної риторики. 10-11 класи / Е.Я. Палихата. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2002. — 88 с.
19. Потапенко О.І. Збірник вправ та завдань з української мови для 10-11 класів (для шкіл з поглибленим вивченням української мови) / О.І. Потапенко. — К. : Освіта, 1992. — 192 с.
20. Українська мова. Як писати переказ : навчально-методичний посібник / Л.І. Мацько, С.О. Караман, О.В. Караман. — К. : Магістр-С, 1998. — 224 с.
21. Факультативні заняття з рідної мови в школі / [В.І. Тихоша, Г.М. Гайдученко, О.П. Марабута, Н.В. Рядова]. — Х. : Основа, 2005. — 176 с.
22. Шелехова Г.Т. Уроки розвитку зв'язного мовлення в старших класах / Г.Т. Шелехова. — К. : Альфа-М, 1996. — 36 с.

Публікації

23. Архангельська Л. У фразеології — «дух язика». Узагальнювальний урок-дослідження у 10-му класі / Люся Архангельська // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2011. — № 4. — С. 19-27.
24. Байдусь С. Словосполучення як одиниця синтаксису (урок в 11 класі) / Сніжана Байдусь // Дивослово. — 2012. — № 1. — С. 2-4.
25. Бакум З.П. Концептуальні засади навчання фонетики в гімназії / З.П. Бакум // Наукові записки : зб. наук. статей. — К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. — Вип. LXXIV. — С. 22-28.
26. Бакум З.П. Лінгвістичні засади навчання фонетики в гімназії / З.П. Бакум // Філологічні студії : науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету : зб. наук. праць. — Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. — Вип. 2. — С. 101-108.
27. Бакум З.П. Метод спостереження над мовними явищами в навчанні фонетики на профільному рівні / З.П. Бакум // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. — Кривий Ріг : КДПУ, 2008. — Вип. 21. — С. 319-325.
28. Бакум З.П. Реалізація сучасних підходів навчання на етапі поглиблення та систематизації знань із фонетики української мови / З.П. Бакум // Українська мова і література в школі. — 2008. — № 4. — С. 16-20.
29. Бакум З.П. Формування в учнів гімназійних класів навичок лінгвістичного аналізу художнього тексту засобами поезії А.С. Малишка / З.П. Бакум // Творчість Андрія Малишка в контексті літературного процесу ХХ століття : матеріали Всеукраїнської міжвузівської наукової конференції, присвяченої 85-ти річчю від дня народження А.С. Малишка. — К. : Київський університет, 1997. — С. 93-96.
30. Бакум З.П. Формування дослідницьких умінь і навичок гімназистів на завершальному етапі вивчення фонетики / З.П. Бакум // Рідна школа. — 2005. — № 8. — С. 55-56.
31. Бакум З.П. Лінгводидактичні аспекти вивчення складоподілу в гімназійному курсі фонетики / З.П. Бакум // Наука і сучасність : зб. наук. праць Національного педуніверситету ім. М.П. Драгоманова. — К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. — Т. 47. — С. 15-20.

32. Бакум З.П. Проблема вдосконалення лінгвістичного компонента курсу фонетики в гімназії / З.П. Бакум // Педагогічні науки. Вісник Черкаського університету. — Черкаси, 2004. — Вип. 54. — С. 39-41.
33. Бакум З.П. Реалізація культурологічної змістової лінії у процесі вивчення гімназійного курсу фонетики / З.П. Бакум // Мова і культура : науковий щорічний журнал : Культурологічний підхід до викладання мов і літератури. — К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. — Вип. 7. — Т. 2. — С. 229-236.
34. Бакум З. Елементи фоностилістики на уроках словесності / З. Бакум, Л. Бойко // Українська мова і література в школі. — 2006. — № 2. — С. 2-4.
35. Бакум З.П. Проблема підсумкового контролю в навчанні української мови : профільний рівень / З.П. Бакум // Якість вищої мовної освіти шляхи вдосконалення організації і проведення педагогічної практики майбутніх вчителів та філологів : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. С. Роман. — Горлівка : Вид-во ГДПІМ, 2008. — С. 41-44.
36. Бакум З.П. Удосконалення змісту навчання фонетики української мови в гімназії / З.П. Бакум // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. — Кривий Ріг : КДПУ, 2009. — Вип. 24. — С. 295- 298.
37. Бескорса О.С. Особливості навчальної діяльності старшокласників сучасних загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] / О.С. Бескорса // Освіта та педагогічна наука = Education and pedagogical sciences / Держ. закл. «Луган. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка». — Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка». — 2010. — № 3 (140). — С. 9-13. — Режим доступу до журн.: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z211D=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21C OM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=PREF=&S21COL ORTERMS=0&S21STR=OsDon.
38. Беценко Т.П. Актуальні питання філологічного аналізу художнього тексту в системі шкільної профільної освіти / Т.П. Беценко // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2012. — № 19-21. — С. 59-67.
39. Бондаренко Н. Лінгвістичні засади роботи над стилістичним синтаксисом рідної мови в 11 класі профільної школи (академічний рівень) / Н. Бондаренко // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 8. — С. 16-19.
40. Бондаренко Н. Теоретичні аспекти роботи над мовленнєвою культурою старшокласників / Н. Бондаренко // Українська мова і література в школі. — 2011. — № 3. — С. 6-9.
41. Бондаренко Н. Риторичний аспект культури мовлення у підручнику «Українська мова» для 11 класу / Неллі Бондаренко // Дивослово. — 2011. — № 12. — С. 18-22.
42. Бондаренко Н. Узагальнення й систематизація найважливіших відомостей з мови в курсі старшої школи / Н. Бондаренко // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 5. — С. 7-9.
43. Варзацька Л. Типологія уроків української мови і мовлення в 10-11 класах (в умовах особистісно зорієнтованого навчання) / Л. Варзацька // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 7. — С. 2-4.

- 44.Вербовий О. Як покращити орфографічну та пунктуаційна грамотність учнів. Редагування окремих речень у формі гри. 10-11 клас / Олег Вербовий // Українська мова та література. — 2002. — № 47. — С. 17-21.
- 45.Вервейко Л.В. Стислий огляд виникнення й розвитку науки про мову. Місце мовознавства серед інших наук. Заняття факультативу філологічного профілю / Л.В. Вервейко // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 11. — С. 2-5.
- 46.Вернигора Т.І. Стилі, типи, жанри мовлення. Урок мови в 11 класі // Вивчаємо українську мову та літературу / Т.І. Вернигора. — 2011. — № 13. — С. 7-12.
- 47.Гаврилюк О. Сад рідної мови. Вступний урок української мови у 10 класі / Олена Гаврилюк, Олена Панчук // Дивослово. — 2010. — № 8. — С. 6-10.
- 48.Гаєвська Н. Ласкаво просимо до нас на заняття! Конспект відкритого уроку в педагогічному коледжі / Надія Гаєвська // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2011. — № 4. — С. 28-35.
- 49.Гашибаязова О. Завдання для інтелектуальних змагань старшокласників / Олександра Гашибаязова, Світлана Свінтковська // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2006. — № 6. — С. 29-31.
- 50.Гецько Н. Синоніми. Синонімічні ряди. Типи лексичних синонімів. Українська мова, 10 клас / Наталя Гецько // Українська мова і література в школах України. — 2014. — № 6. — С. 66-68.
- 51.Глазова О. Вступні уроки з рідної мови в 10 класі / Олександра Глазова, Юрій Кузнецов // Дивослово. — 2003. — № 8. — С. 17-19.
- 52.Глазова О. Конспект факультативного заняття / Олександра Глазова, Юрій Кузнецов // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2006. — № 4. — С.16-18.
- 53.Глазова О. Чи можна виховати громадянина на уроках мови? (Матеріали до уроків в 11 класі: академічний та профільний рівні) / Олександра Глазова, Юрій Кузнецов // Методичні діалоги : журнал для вчителів української мови й літератури. — 2013. — № 3. — С. 24-30; № 1-2. — С. 29-34; 2012. — № 12. — С. 35-54; № 11. — С. 25-39; № 9-10. — С. 20-51.
- 54.Глазова О. Яким має бути профільне навчання. Основи риторики / Олександра Глазова, Юрій Кузнецов // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2006. — № 5. — С. 8-21.
- 55.Глазова О. Яким має бути профільне навчання. Українська фразеологія / Олександра Глазова, Юрій Кузнецов // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2006. — № 5. — С. 12-19.
- 56.Голуб Н. Риторична компетентність учнів старших класів як показник сучасної мовної освіти / Н. Голуб // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 8. — С. 2-7.
- 57.Горбунова О.Ю. Фразеологія. Уроки з теми. 10 клас / О.Ю. Горбунова // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2013. — № 30. — С. 17-29.
- 58.Горошкіна О. Дидактичні засади підручників «Українська мова» для 10-11 класів (рівень стандарту) / О. Горошкіна, М. Пентилюк // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 6. — С. 25-32.

- 59.Горошкіна О.М. Особливості використання інтерактивних методів навчання української мови в старших класах [Електронний ресурс] / О.М. Горошкіна // Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/166/84/>.
- 60.Горошкіна О. «Не бійтесь заглядати у словник...» (Лексикографічна робота у 10 класі) / Олена Горошкіна // Дивослово. — 2000. — № 9. — С. 33-35.
- 61.Горошкіна О. Робота з текстом у старших класах гімназії / Олена Горошкіна // Урок української. — 1999. — № 1.
- 62.Григор'єва І.Ю. Види складних речень. Основні пунктограми в складносурядному реченні. 11 клас / І.Ю. Григор'єва, В.Ф. Колесникова // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2013. — № 5. — С. 6-9.
- 63.Грицай Ю.В. Вигук як особлива частина мови. Стилiстичні особливості вживання вигуків у мовленні. 10 клас / Ю.В. Грицай // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2014. — № 4-5. — С. 17-21.
- 64.Гузівська О.Ю. Способи передання чужого мовлення. Діалог. Полілог. 11-й клас / О.Ю. Гузівська // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2012. — № 26. — С. 14-16.
- 65.Дерев'янка Л. Фонетика. Систематизація і узагальнення в 10 класі / Лариса Дерев'янка // Українська мова та література. — 2001. — № 10. — С. 4-5.
- 66.Деркач О. «Слово — найтонше доторкання до серця...» (Урок-панорама з елементами дослідження у 10 класі) / Олена Деркач // Методичні діалоги : журнал для вчителів української мови й літератури. — 2013. — № 9. — С. 20-24.
- 67.Дженджеро О. Застосування інтерактивних технологій на уроках української мови в старшій школі (на прикладі технологій опрацювання дискусійних питань) / О. Дженджеро // Українська мова і література в школі. — 2014. — № 2 (112). — С. 19-23.
- 68.Дика Н.М. Дискусія як інтерактивний компонент уроку української мови в старшій школі [Електронний ресурс] / Н.М. Дика. — Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2323/1/Dyka_N_MK4_GI.pdf.
- 69.Дмитрук І.В. Лексикологія. Фразеологія. Урок-тренінг. 11 клас / І.В. Дмитрук // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2014. — № 3. — С. 6-12.
- 70.Дрик О. «Як тебе не любити, Києве мій...». Спарений урок української мови в 10 класі / Олена Дрик // Дивослово. — 2011. — № 6. — С. 15-17.
- 71.Дричак М. Систематизація знань та узагальнення з теми «Складне речення» / Марія Дричак // Українська мова та література. — 1999. — № 21-24. — С. 9.
- 72.Заболотний О. Формування пошуково-дослідницьких здібностей учнів на уроках української мови / Олександр Заболотний // Українська мова і література в школі. — 2003. — № 2. — С. 28-30.
- 73.Заболотний О. Як знаходити знання? / Олександр Заболотний // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2003. — № 2. — С. 94-103.
- 74.Зінченко В.М. Проблема формування мовно-мовленнєвої компетенції учнів старших класів профільної школи як об'єкт теоретичного

- аналізу [Електронний ресурс] / В.М. Зінченко. — Режим доступу: http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/zinchenko_v_challenge_of_formation_of_the_profession-oriented_school_higher_forms_students_linguistic_and_ver-bal_proficiency_as_a_theoretical_analysis_object.pdf.
75. Караман С. Поглиблене вивчення української мови в гімназіях та загальноосвітніх школах / С. Караман // Дивослово. — 1994. — № 7. — С. 34-37.
 76. Карман Н. Вивчення української мови у класах різних профілів / Наталя Карман // Дивослово. — 2009. — № 7-8. — С. 31-33.
 77. Качуровська О.Г. Профорієнтаційна компетентність учня: формування на уроках мови / О.Г. Качуровська // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2013. — № 25. — С. 6-9.
 78. Коваленко С. У писанці життя й надія воскресає (урок у 10 класі) / Сергій Коваленко, Олена Козова, Людмила Хижкіна // Дивослово. — 2012. — № 4. — С. 7-13.
 79. Коваленко С. «Живи, Україно, живи для краси, для сили, для правди, для волі!». Інтегрований урок — лінгвостилістичне дослідження в 11 класі / Сергій Коваленко, Лариса Маліченко, Олена Нечипоренко // Дивослово. — 2011. — № 8. — С. 35-39.
 80. Концепція профільного навчання в старшій школі // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2009. — № 10. — С. 2-6.
 81. Кратасюк Л. Узагальнення і систематизація знань з теми «Самостійні частини мови» (урок-гра в 11 класі) / Л. Кратасюк // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 7. — С. 8-10.
 82. Кратасюк Л. Узагальнення і систематизація знань з теми «Фонетика. Графіка. Орфографія. Орфоепія» / Людмила Кратасюк // Дивослово. — 2000. — № 7. — С. 40-42.
 83. Крутько Н. Основні розділи науки про мову. Узагальнення й систематизація знань. Урок-конкурс. (11 клас) / Н. Крутько // Українська мова та література. — 1999. — № 15-16. — С. 4.
 84. Кухарчук І. Культура спілкування як засіб духовного розвитку особистості. Лінгвістичний КВК для старшокласників / Ірина Кухарчук // Дивослово. — 2011. — № 2. — С. 23-26.
 85. Кучеренко І. Психологічні умови засвоєння стилістики учнями старших класів / І. Кучеренко // Українська мова і література в школі. — 2004. — № 4. — С. 9-12.
 86. Кучеренко І.А. Розвиток стилістичних умінь і навичок упродовж вивчення фонетики / І.А. Кучеренко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць. — К. : Науковий світ, 2004. — Випуск 9. — С. 121-126.
 87. Кучеренко І. Робота над стилями мовлення в 11 класі / Ірина Кучеренко // Українська мова і література в школі. — 2005. — № 1. — С. 6-11.
 88. Кучерук О. Формуючи навички творчої діяльності / Оксана Кучерук // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2002. — № 4. — С. 93-100.
 89. Лаборева О. Поглиблення вивчення мови в 10 класі / О. Лаборева // Українська мова та література. — 2000. — № 24. — С. 9-10.

90. Ліщинська Л. Складні випадки правопису особових форм дієслова (урок української мови в 10 класі) / Л. Ліщинська // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 7. — С. 12-15.
91. Ліщинська Л. «Як парость виноградної лози, плакайте мову» (уроку 10 класі) / Лариса Ліщинська // Дивослово. — 2012. — № 5. — С. 8-10.
92. Ляшенко М.Б. Формування мовленнєвої компетенції учня на уроках української мови / М.Б. Ляшенко // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 12. — С. 6-11.
93. Мамаєва А.С. Безсполучникове складне речення. Розділові знаки, інтонація складного безсполучникового речення. 11 клас / А.С. Мамаєва // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2014. — № 19-21. — С. 20-24.
94. Мамчур І. Робота над розвитком стилістичних умінь і навичок учнів старших класів / І. Мамчур // Українська мова і література в школі. — 2000. — № 3. — С. 14-15.
95. Мамчур І. Функціонально-стилістичний аспект вивчення термінології у старших класах / І. Мамчур // Українська термінологія і сучасність : збірник наукових праць. — К. : КНЕУ, 2003. — Випуск V. — С. 315-316.
96. Мамчур І.А. Лінгвістичні основи навчання стилістики в 10-11 класах загальноосвітньої школи / І.А. Мамчур // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. — Херсон : Видавництво ХДПУ, 2002. — Випуск XXXI. — С. 143-146.
97. Мацько Л. Програмні засади навчання української мови учнів старшої школи (профіль — українська філологія) / Любов Мацько, Олена Семенов // Українська мова і література в школі. — 2007. — № 3. — С. 2-8.
98. Михайлюк В. Фразеологічні особливості ділового мовлення / В. Михайлюк // Українська мова та література. — 1999. — № 44. — С. 11.
99. Могильницька Г. Завдання для інтелектуальних змагань старшокласників / Галина Могильницька, Світлана Свінтковська // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2006. — № 3. — С. 27-29.
100. Мороз Т.В. Інноваційний підхід до викладання української мови в класах філологічного профілю [Електронний ресурс] / Т.В. Мороз. — Режим доступу: http://iprobuk.cv.ua/images/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7_34.pdf
101. Морозюк В.М. Основні норми української літературної мови. Складні випадки правопису ненаголошених голосних, м'якого знака, апострофа. 10 клас / В.М. Морозюк // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2014. — № 7-8. — С. 15-20.
102. Москаленко С.Б. Дієслово як частина мови. Форми дієслова. Особливості семантики, граматичні ознаки дієслів. Урок з використанням ІКТ. 10 клас / С.Б. Москаленко // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2013. — № 33. — С. 6-12.
103. Новосьолова В. Стилістичні можливості морфології на уроках української мови в 11 класі / В. Новосьолова // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 8. — С. 2-9.

104. Новосолова В. Узагальнення й систематизація найважливіших відомостей з лексикології і фразеології (завдання в тестовій формі для контролю навчальних досягнень старшокласників) / В. Новосолова // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 4. — С. 56-62.
105. Обийкіна С. Вивчення теми «Дісприкметник» у філологічних класах ліцею / Світлана Обийкіна // Дивослово. — 2000. — № 6. — С. 22-24.
106. Омельчук С.А. Технологія дослідницького навчання синтаксису і стилістики рідної мови в 11 класі / С.А. Омельчук // Бібліотечка «Дивослова». — 2005. — № 3.
107. Омельчук С. Безсполучникове складне речення: формування стилістичних умінь і навичок / Сергій Омельчук // Дивослово. — 2000. — № 11. — С. 27-30.
108. Онищенко Г.І. Елементи практичної риторики. Уроки з теми. 11-й клас / Г.І. Онищенко // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2012. — № 32. — С. 2-9.
109. Оперчук О. Яким має бути профільне навчання. Українське ділове мовлення / Олена Оперчук // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2006. — № 3. — С. 14-21.
110. Осьмакова М. Синонімічне та фразеологічне багатство української мови. 10 клас / Марія Осьмакова // Українська мова і література в школах України. — 2013. — № 12. — С. 45-48.
111. Павлова Л. Дидактичні принципи моделювання навчального процесу в гімназії / Л. Павлова, О. Білуха // Рідна школа. — 1996. — № 7. — С. 65-66.
112. Парубець А. Роль фразеологізмів у мовленні. Стилістичні засоби фразеології : урок-дослідження з елементами рольової гри / А. Парубець // Українська мова та література. — 1999. — № 44. — С. 5-6.
113. Парубець В. Етимологія слова. Етимологічний словник : урок-засідання з елементами рольової гри в 11 класі / В. Парубець // Українська мова та література. — 1999. — № 44. — С. 6.
114. Пашкова Л. Основні групи фразеологізмів. Стилістичні засоби фразеології (урок у 10 класі з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій) / Людмила Пашкова // Дивослово. — 2012. — № 5. — С. 10-13.
115. Пилипенко О. Мовностилістичні вправи для учнів старших класів / О. Пилипенко // Українська мова та література. — 1997. — № 35. — С. 22-24.
116. Полозова О.О. Завдання для повторення орфографічних норм української мови. 11 клас / О.О. Полозова // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2012. — № 29. — С. 33-35.
117. Полозова О.О. Завдання для повторення лексичних норм української мови. 11 клас / О.О. Полозова // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2013. — № 13. — С. 19-22.
118. Пономаренко А. Практична робота зі словниками різних типів. Урок української мови, 10 клас / Антоніна Пономаренко // Українська мова й література в сучасній школі. — 2012. — № 6. — С. 63-65.
119. Приходченко К.І. Метод проектів як розвивальний засіб у творчому освітньо-виховному середовищі закладів гуманітарного профілю /

- К.І. Приходченко, А.Г. Кайокіна // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2013. — № 29. — С. 29-34.
120. Прядка Я.Ю. Риторичні вправи на уроках української мови в старших класах / Я.Ю. Прядка // Педагогіка вищої та середньої школи. — 2012. — Вип. 35. — С. 130-136. Режим доступу до журн.: <http://journal.kdpu.edu.ua/pedag/article/viewFile/284/241>.
121. Райська Л. Удосконалення навичок правопису не (на матеріалі 10-11 класів) / Любов Райська // Дивослово. — 2000. — № 4. — С. 38-39.
122. Розробки уроків з української мови для 11 класу нової 11-річної школи (рівень стандарту) // Бібліотечка «Дивослова». — 2011. — № 6.
123. Романенко Ю. Стилiстичні можливості синонімії. Урок у 10 класі на матеріалі «Лісової пісні» / Юлія Романенко // Дивослово. — 2011. — № 2. — С. 2-4.
124. Романюк Є. Наголос в українській мові. Правильне наголошування загальноживаних слів. Урок культури мовлення в 10 класі / Євген Романюк // Українська мова та література. — 1999. — № 35. — С. 3-4.
125. Романюк Є. Уживання запозичених слів (урок-дослідження у 10 класі; 2 год.) / Євген Романюк // Дивослово. — 2003. — № 2. — С. 36-46.
126. Рубан С. Зростаємо із рідної землі. Урок мови в 11 класі / Світлана Рубан // Дивослово. — 2009. — № 7-8. — С. 27-30.
127. Рябенко Ірина. Стилiстичні вправи як об'єкт теоретичного аналізу в сучасній лінгводидактиці / Ірина Рябенко // Українська мова й література в школах України. — 2014. — № 4. — С. 24-29.
128. Садовнікова О. Розвиток творчої самостійності старшокласників у процесі вдосконалення та поглиблення знань з української мови (на прикладі вивчення морфології) / Ольга Садовнікова // Українська мова і література в школі. — 2003. — № 7. — С. 5-8.
129. Семенов О. Правопис слів із чергуванням голосних і приголосних (урок у 10 класі) / Олена Семенов, Юлія Романенко // Дивослово. — 2013. — № 6. — С. 25-30.
130. Сидоренко М. Узагальнення й систематизація вивченого. Частина мови. Українська мова, 11 клас / Марія Сидоренко // Українська мова й література в школах України. — 2014. — № 4. — С. 44-46.
131. Скрипник Л. Використання інноваційних методів і прийомів на уроках української мови і літератури / Людмила Скрипник // Українська мова і література в школі. — 2006. — № 2. — С. 43-46.
132. Соловей Н. Фонологістика. Урок української мови, 10 клас / Наталія Соловей // Українська мова й література в сучасній школі. — 2012. — № 6. — С. 35-37.
133. Соловей Н. Узагальнюємо і систематизуємо знання про засоби милозвучності мови / Наталія Соловей // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колеґіумах. — 2011. — № 5. — С. 65-70.
134. Солодюк Н. Особливості функціонування інтерактивних методів на уроках української мови в старших класах / Н. Солодюк // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 4. — С. 5-10.

135. Солодюк Н. Використання інтерактивних методів навчання під час опрацювання стилістичних відомостей / Наталія Солодюк // Образне слово Луганщини : матеріали VIII Регіон. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 10 квітня 2009 р.) / Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка ; за заг. ред. проф. В.Д. Ужченка. — Вип. 8. — Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. — С. 245-247.
136. Солодюк Н. Використання методу проектів у процесі засвоєння старшокласниками мовленнєвих відомостей / Н. Солодюк // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : педагогічні науки. — 2009. — № 4. — С. 71-77.
137. Солодюк Н. Робота з науково-навчальними текстами на уроках української мови в старших класах / Наталія Солодюк // Образне слово Луганщини : матеріали VII Регіон. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 18.04.2008 р.) / Луган. нац. пед. ун-т імені Тараса Шевченка ; за заг. ред. проф. В.Д. Ужченка. — Вип. 7. — Луганськ : Альма-матер, 2008. — С. 226-227.
138. Солодюк Н.В. Інтерактивна робота з текстом у старших класах / Н.В. Солодюк // Ціннісні пріоритети освіти у XXI столітті: орієнтири та напрямки сучасної освіти : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (3-5 жовт. 2007 р., м. Луганськ). — Луганськ : Альма-матер, 2007. — Ч. 2. — С. 263-267.
139. Солодюк Н.В. Організація інтерактивного навчання української мови в старших класах / Н.В. Солодюк // Педагогічні науки : зб. наук. пр. — Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. — Вип. XXXXII. — Ч. 1. — С. 272-275.
140. Старинець Г. Ступені порівняння якісних прикметників, їх творення. Повні і короткі форми, стягнені і нестягнені форми повних прикметників. Стилістична роль повних і коротких прикметників. Українська мова. 10 клас / Галина Старинець // Українська мова і література в школах України. — 2014. — № 1. — С. 35-39.
141. Степанець А.В. Методика вивчення лексики та фразеології в школі. 10 клас / А.В. Степанець // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2012. — № 19-21. — С. 8-19.
142. Супранова Н.В. Уроки узагальнення й контролю знань з теми «Лексикологія» в 10 класі / Н.В. Супранова, О.О. Кабанова // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 3. — С. 5-12.
143. Уманська Т.О. Розмовна, просторічна лексика. Молодіжний сленг. Екзотизми, пуризми. Знижена лексика. Уроки в 10-му класі / Т.О. Уманська // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 10. — С. 9-17.
144. Федоренко В. Системний характер роботи над піднесенням культури мовлення учнів / Валерій Федоренко, Світлана Коваленко // Дивослово. — 2006. — № 6. — С. 23-27.
145. Федоренко В. Плекання мовної вихованості школярів / Валерій Федоренко // Дивослово. — 2006. — № 6. — С. 18-23.
146. Федоренко В. Яким бути профільному навчанню? Фразеологія української літературної мови / Валерій Федоренко // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2006. — № 6. — С. 6-14.

147. Федорчук Т. Навчання старшокласників використовувати лексичні засоби виразності мовлення / Т. Федорчук // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 8. — С. 17-21.
148. Федорчук Т. Організаційні форми, методи і прийоми навчання риторики в старшій школі / Тетяна Федорчук // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 8. — С. 9-16.
149. Ходанич Л. Тест як форма підсумкового контролю знань з української мови в 11 класі / Лідія Ходанич, Тетяна Гнаткович // Українська мова і література в школі. — 2005. — № 1. — С. 18-24.
150. Шаблій О.Д. Чотири кроки до орфографічної майстерності. Лайливість — це хвороба чи ознака сучасності? 10 клас / О.Д. Шаблій // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2011. — № 11. — С. 6-9.
151. Шелехова Г. Компетентнісна орієнтація вправ і завдань у підручнику української мови для старшокласників (академічний рівень) / Г. Шелехова // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 8. — С. 8-12.
152. Шелехова Г. Проблема мотивації навчальної діяльності старшокласників на уроках української мови / Г. Шелехова // Українська мова і література в школі. — 2011. — № 3. — С. 2-5.
153. Шланчак Н. Контрольні роботи з ділового мовлення. 11 клас / Наталя Шланчак // Дивослово. — 2010. — № 3. — С. 11-14.
154. Шляхова В. Робота з лінгвістичною термінологією у класах з поглибленим вивченням мови / Валентина Шляхова // Дивослово. — 1995. — № 5-6. — С. 26-30.
155. Шуневич О. Вивчення критеріїв оцінювання конспекту навчального тексту як складник методики з формування у старшокласників уміння конспектувати / О. Шуневич // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 7. — С. 10-13.
156. Шуневич Оксана. Формування в старшокласників уміння складати конспект навчального тексту на уроках рідної мови / Оксана Шуневич // Українська мова і література в школі. — 2006. — № 2. — С. 10-21.
157. Ярмолюк А. Самоосвіта і саморозвиток старшокласників у процесі формування соціокультурної компетенції / А. Ярмолюк // Українська мова і література в школі. — 2010. — № 8. — С. 26-31.
158. Ярмолюк А. Шляхи реалізації соціокультурного підходу до вивчення української мови в старшій школі / А. Ярмолюк // Українська мова і література в школі. — 2009. — № 8. — С. 19-24.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 10-11 КЛАСІВ

1. Даналакі Д. Програма спецкурсу з орфографії в комплексі з іншими розділами мовознавчої науки. 9-10 класи / Дана Даналакі // Українська мова і література. — 2004. — № 46-47.
2. Денисова Л. Ономастика рідного краю. Програма факультативного курсу для 10-11 класів / Любов Денисова, Лідія Майструк, Наталія Кравчук // Українська мова і література. — 2004. — № 46-47.
3. Заболотний О. Програма спецкурсу для старшокласників «Основи наукової діяльності» / О. Заболотний // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2003. — № 2.
4. Перенчук Л. Основи поетичної творчості. Програма курсу для 10-11 класів / Лариса Перенчук // Українська мова і література. — 2004. — № 46-47.
5. Програма спецкурсів для ліцеїв та гімназій гуманітарного профілю. Програма з культури мови і стилістики української мови для гімназій гуманітарного профілю. 10-11 класи / укл. М.І. Пентилюк. — К. : Перун, 1996.
6. Романюк Є. Основи культури мовлення. 10-11 клас. Програма курсу / Євген Романюк // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2002. — № 5.
7. Романюк Є. Основи культури мовлення. Програма факультативного курсу для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Євген Романюк // Методичні діалоги : газета для вчителів української мови. — 2007. — № 9.
8. Семчук Д. Курс практичної стилістики та культури мовлення. Навчальний посібник для старшокласників / Дарія Семчук // Українська мова і література. — 2003. — № 21-23.
9. Синюта В. Програма курсу «Український мовленнєвий етикет» / Валентина Синюта // Українська мова і література. — 2004. — № 35.
10. Скланіченко Ю.Ф. Проект програми з стилістики української мови для гімназій з українською мовою навчання. 9-11 класи / Ю.Ф. Скланіченко // Українська мова і література в школі. — 1991. — № 6.
11. Тихоша В.І. Програма для шкіл (класів) з поглибленим вивченням української мови ліцеїв та гімназій гуманітарного профілю / В.І. Тихоша // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2003. — № 3.
12. Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). Рівень стандарту / укладачі: М.І. Пентилюк, О.М. Горюшкіна, А.В. Нікітіна. — К. : Грамота, 2011.
13. Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Суспільно-гуманітарний напрям (історичний, правовий, філософський профілі); філологічний напрям (профіль — іноземна філологія); художньо-естетичний напрям. Академічний рівень / укладачі: Г.Т. Шелехова, В.І. Новосолова, Я.І. Остаф. — К. : Грамота, 2011.

14. Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям, Профіль — українська філологія. Профільний рівень / укладачі: Л.І. Мацько, О.М. Семенов. — К. : Грамота, 2011.

ПЕРЕЛІК ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 10-11 КЛАСІВ

1. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика : пробний підручник для гімназій гуманітарного профілю / М.І. Пентилюк. — К. : Вежа, 1994.
2. Авраменко О.М. Стилістика сучасної української мови. 10-11 класи / О.М. Авраменко, В.Ф. Чукіна. — К. : Грамота, 2008.

10 клас

3. Заболотний О.В. Українська мова. Рівень стандарту : підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. — К. : Генеза, 2010.
4. Глазова О.П. Українська мова. Академічний рівень : підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О.П. Глазова, Ю.Б. Кузнецов. — К. : Зодіак-Еко, 2010.
5. Українська мова. Профільний рівень : підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів / [М.Я. Плющ, В.І. Тихоша, С.О. Караман, О.В. Караман]. — К. : Освіта, 2010.

11 клас

6. Овсієнко Л.М. Українська мова. Рівень стандарту : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Л.М. Овсієнко, О.Д. Кулик, Л.В. Кардаш. — К. : Оберіг, 2011.
7. Єрмоленко С.Я. Українська мова. Рівень стандарту : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / С.Я. Єрмоленко, В.Т. Сичова. — К. : Грамота, 2011.
8. Заболотний О.В. Українська мова. Рівень стандарту : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. — К. : Генеза, 2011.
9. Пентилюк М.І. Українська мова. Рівень стандарту : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / М.І. Пентилюк, О.М. Горошкіна, Л.О. Попова. — К. : Освіта, 2011.
10. Шелехова Г.Т. Українська мова. Академічний рівень, профільний рівень : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Г.Т. Шелехова, Н.В. Бондаренко, В.І. Новосолова. — К. : Педагогічна думка, 2011.
11. Українська мова. Академічний рівень, профільний рівень : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / [С.О. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ, В.І. Тихоша]. — К. : Освіта, 2011.
12. Глазова О.П. Українська мова. Академічний рівень, профільний рівень : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О.П. Глазова, Ю.Б. Кузнецов. — К. : Зодіак-ЕКО, 2011.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бакум З.П. Методика навчання української мови : теоретико-практичний курс : навчальний посібник для студентів факультету української філології / З.П. Бакум, О.А. Павлик. — Кривий Ріг, 2008. — 128 с.
2. Бакум З.П. Педагогічна практика студентів-філологів у школі : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 02.19.00 / З.П. Бакум, Ж.М. Свірська. — Кривий Ріг, 2002. — 92 с.
3. Біляєв О.М. Лінгводидактика рідної мови : навчально-методичний посібник / О.М. Біляєв. — К. : Генеза, 2005. — 179 с.
4. Горошкіна О.М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю : монографія / Олена Миколаївна Горошкіна. — Луганськ : Альма-матер, 2004. — 362 с.
5. Горошкіна О.М. Теорія і практика навчання української мови в старших класах / О.М. Горошкіна, Л.О. Попова, А.В. Нікітіна. — Х. : Основа, 2012. — 171 с.
6. Грибан Г.В. Методика викладання української мови в середній школі : зошит-посібник для лабораторних робіт студентів-філологів вищих педагогічних навчальних закладів / Г.В. Грибан, О.А. Кучерук. — К. : Кондор, 2011. — 120 с.
7. Грибан Г.В. Практикум з методики викладання української мови : навчально-методичний посібник / Г.В. Грибан, О.А. Кучерук. — К. : Кондор, 2003. — 160 с.
8. Донченко Т.К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках української мови : посібник для вчителів і студентів / Т.К. Донченко. — К. : Фондація ім. О. Ольжича, 1995. — 264 с.
9. Дороз В.Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах : навчальний посібник / В.Ф. Дороз. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 386 с.
10. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / С.О. Караман. — К. : Ленвіт, 2000. — 272 с.
11. Кочан І. Українська лінгводидактика в іменах : словник-довідник / Ірина Кочан, Ніна Захлюпана. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. — 238 с.
12. Кочан І.М. Словник-довідник з методики викладання української мови / І.М. Кочан, Н.М. Захлюпана. — Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. — 305 с.
13. Кучерук О.А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови : навчальний посібник / О.А. Кучерук. — Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2007. — 182 с.
14. Лінгводидактика (курс лекцій) : навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / [О.І. Потапенко, А.П. Кожуховська, Т.І. Товкайло, Т.В. Чубань]. — К. : Міленіум, 2005. — 402 с.
15. Методика вивчення української мови в школі : посібник для вчителів / О.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентилюк та ін. — К. : Рад. школа, 1987. — 246 с.

16. Методика викладання української мови в середній школі : навчальний посібник / І.С. Олійник, В.К. Іваненко, А.П. Рожило, О.С. Скорик ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1989. — 439 с.
17. Методика викладання української мови. Практичні та лабораторні заняття : навчальний посібник / І.С. Олійник, П.І. Білоусенко, Н.Г. Каневська, В.В. Явір ; за ред. І.С. Олійника. — К. : Вища школа, 1991. — 287 с.
18. Методика навчання української мови в вищих навчальних закладах та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс : навчально-методичний посібник / [О.І. Потапенко, Г.І. Потапенко, А.П. Кожуховська, А.Е. Довбня, Т.В. Чубань Н.Д. Юрійчук, Т.М. Левченко, Т.І. Товкайло, М.І. Навальна ; за заг. ред. О.І. Потапенка]. — К. : Міленіум, 2006. — 332 с.
19. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підручник для студентів філологічних факультетів університетів / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентиліук. — К. : Ленвіт, 2005. — 400 с.
20. Методика навчання української мови: поточний та модульний контроль. Тести. Контрольні роботи : навчально-методичний посібник / [М.І. Пентиліук, Т.Г. Окуневич, Н.С. Бородіна та ін.]. — К. : Ленвіт, 2012. — 231 с.
21. Навчально- й науково-дослідна робота студентів-філологів (реферат, курсова, випускна робота з української мови та методики її навчання) : навчально-методичний посібник для студентів / [М.І. Пентиліук, І.В. Гайдаєнко, Т.Г. Окуневич та ін.]. — К. : Ленвіт, 2010. — 120 с.
22. Навчання української мови в 10-11 класах : посібник для вчителя / О.М. Беляєв, А.М. Симоненкова, А.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова. — К. : Освіта, 1998. — 143 с.
23. Наумчук М.М. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови : навчально-методичний посібник / М.М. Наумчук, А.П. Лушпинська. — Тернопіль : Астон, 2003. — 132 с.
24. Онкович Г.В. Українознавство і лінгводидактика / Г.В. Онкович. — К. : Логос, 1997. — 108 с.
25. Остапенко Н.М. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ / Н.М. Остапенко. — Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2008. — 330 с.
26. Остапенко Н.М. Технологія сучасного уроку рідної мови : навчальний посібник / Н.М. Остапенко, Т.В. Симоненко, В.М. Руденко. — К. : Академія, 2011. — 248 с.
27. Педагогічна практика в системі професійної підготовки вчителя української мови та літератури : навчально-методичний посібник / за ред. Г.І. Дідук. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. — 144 с.
28. Пентиліук М.І. Вивчення української мови в школах з російською мовою навчання / М.І. Пентиліук. — К. : Рута, 2000. — 128 с.
29. Пентиліук М.І. Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навчальний посібник / М.І. Пентиліук, Т.Г. Окуневич. — К. : Ленвіт, 2010. — 134 с.
30. Пентиліук М.І. Сучасний урок української мови : навчальний посібник / М.І. Пентиліук, Т.Г. Окуневич. — Х. : Основа, 2007. — 170 с.

- 31.Плиско К.М. Довідник з теорії і методики навчання української мови в середній загальноосвітній школі : посібник для студентів-філологів та вчителів-словесників / К.М. Плиско. — Х. : ХДПУ, 1998. — 115 с.
- 32.Плиско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект) : навчальний посібник / К.М. Плиско. — Х. : Основа, 1995. — 240 с.
- 33.Плиско К.М. Теорія і методика навчання української мови в середній школі / К.М. Плиско. — Х. : ХДПУ, 2003. — 114 с.
- 34.Потапенко О.І. Методика викладання української мови. Практикум : навчальний посібник / О.І. Потапенко, Г.І. Потапенко. — К. : Вища школа, 1992. — 126 с.
- 35.Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах: модульний курс : посібник для студентів педагогічних університетів та інститутів / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2011. — 366 с.
- 36.Практикум з методики навчання української мови : посібник для студентів педагогічних університетів та інститутів / колектив авторів ; за ред. М.І. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2003. — 302 с.
- 37.Програма та методичні рекомендації з педагогічної практики для студентів IV-V курсів факультету української філології : методичний посібник / [А.С. Попович, І.Є. Боднар, Е.І. Федорчук, О.В. Савицька]. — Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2003. — 88 с.
- 38.Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія / О.М. Семенов. — Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. — 404 с.
- 39.Словник-довідник з української лінгводидактики : навчальний посібник / колектив авторів ; за ред. М. Пентилюк. — К. : Ленвіт, 2003. — 149 с.
- 40.Технологія сучасного уроку рідної мови / [Н.М. Голуб, А.М. Дяченко, Н.М. Остапенко, В.В. Шляхова]. — Черкаси : Відлуння, 1999. — 128 с.

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ПОПОВИЧ Анжеліка Станіславівна,

кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри
української мови Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В СТАРШИХ КЛАСАХ**

Навчально-методичний посібник
для студентів галузі знань 0203 Гуманітарні науки
спеціальності 7.02030301 Українська мова і література*

Підписано до друку 22.09.2014 р. Гарнітура «Книжник».
Папір офсетний. Друк різнографічний. Формат 60x84/16.
Умовн. друк. арк. 5,5. Обл.-вид. арк. 4,9.
Тираж 100. Зам. № 645.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.

Надруковано у Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300.